

TARTU ÜLIKOOL

Sotsiaalteaduste valdkond

Johan Skytte poliitikauuringute instituut

Romek-Andreas Reigo

NOORTE ALAESINDATUS RIIGIKOGUS

Bakalaureusetöö

Juhendaja: Heiko Pääbo, PhD

Tartu 2025

Autorsuse deklaratsioon

Olen koostanud töö iseseisvalt. Kõik töö koostamisel kasutatud teiste autorite seisukohad ning kirjandusallikatest ja mujalt pärinevad andmed on viidatud.

Töö sõnade arv: 9318

Romek-Andreas Reigo, kuupäev 19.05.2025

Annotatsioon

Käesolev lõputöö keskendub kuni 30-aastaste noorte alaesindatusele Riigikogus ja nende poliitilisele huvile. Noored moodustavad ligikaudu kolmandiku Eesti elanikkonnast, ent nende osakaal parlamendi koosseisus on oluliselt väiksem, mis tõstatab küsimuse demokraatliku esindatuse tasakaalustatuse kohta. Alaesindatus võib mõjutada ka poliitiliste otsuste sisu ja kestust, kuna esindamata võivad jääda noorte vaated ja huvid. Bakalaureusetöö uurimiseesmärk oli välja selgitada noorte alaesindatuse põhjused ja mõista, milliseid lahendusi võiks rakendada poliitilise huvi ning esindatuse suurendamiseks. Töö põhineb kvalitatiivsel meetodil, kus viidi läbi kaheksa intervjuud Riigikogu erakondade juhtliikmete, kuni 30-aastaste saadikute ja noortega, kes kandideerisid 2023. aasta parlamendivalimistel. Intervjuud võimaldasid saada arvamusi eri kogemuse ja vanusega poliitikutelt ning võrrelda nende vaateid noorte poliitilise huvi ja esindatuse takistuste kohta. Tulemused näitavad, et alaesindatus ei ole tingitud ainult noorte vähesest poliitilisest huvist, vaid on mõjutatud ka poliitilise süsteemi takistustest ja ühiskondlikest hoiakutest. Tööst selgusid mitmed soovitusel, kuidas noorte alaesindatust vähendada ja vanuselist võrdsust Eesti poliitilisel maastikul edendada.

Abstract

This bachelor's thesis focuses on the underrepresentation of young people (up to the age of 30) in the Estonian parliament (Riigikogu) and their level of political interest. Although young people make up approximately one-third of Estonia's population, their share in the composition of the parliament is significantly lower, raising concerns about the balance of democratic representation. Underrepresentation may also influence the content and time horizon of political decisions, as the perspectives and interests of youth may remain unaddressed. The goal of this study is to identify the main factors behind underrepresentation and to explore possible solutions to increase political interest and representation. The research is based on a qualitative methodology and includes eight interviews with leader members of parties, members of the Riigikogu under the age of 30 and young candidates who ran in the 2023 parliamentary elections. These interviews provided insights into the views of politicians with different levels of experience and enabled a comparison of their perspectives on the role of young people in politics and the barriers to their representation. The results indicate that youth underrepresentation is not only caused by a lack of political interest but is also shaped by systemic obstacles within the political structure and societal attitudes. The thesis presents recommendations for improving youth representation in Estonian political system.

Sisukord

Sissejuhatus.....	6
1. Andmed noorte alaesindatuse kohta	8
1.1 Noorte alaesindatus rahvusvaheliselt.....	8
1.2 Noorte ajalooline alaesindatus Eestis.....	8
2. Poliitiline osalus.....	11
2.1 Poliitilise osaluse teooria.....	11
2.2 Noorte poliitilise osaluse teooria.....	12
3. Ülevaade varasematest uuringutest noorte esindatuse teemal	13
3.1 Väljapakutud lahendused noorte esindatuse suurendamiseks	14
4. Metoodika	16
4.1 Andmekogumismeetodid ja andmeanalüüsi põhimõtted	16
5. Noorpoliitikute arvamus	18
5.1 Noorte esindatus parlamendis	18
5.1.1 Noorte esindatuse langus	18
5.1.2 Noorte alaesindatus mõjutamas poliitikute otsuseid.....	19
5.1.3 Noorte osalus komisjonides	20
5.2 Noorte kaasatus erakonnas.....	20
5.2.1 Noorpoliitikute positsioon valimisnimekirjades	20
5.2.2 Erakonna noortekogu	21
5.3 Noorpoliitikute rollist ühiskonnas ja noorte poliitilisest huvist	22
5.3.1 Noorpoliitikute usaldus ühiskonnas.....	22
5.3.2 Noorte huvi poliitika vastu.....	23
5.4 Järeldused noorpoliitikute intervjuudest	24
6. Erakondade juhtpoliitikute arvamus	26
6.1 Noorte esindatusest parlamendis.....	26
6.1.1 Noorte esindatuse langus	26

6.1.2 Otsustest parlamendis	27
6.1.3 Noorte osalus komisjonides	27
6.2 Noorte kaasatus erakonnas	29
6.2.1 Noorpoliitikute esindatus valimisnimekirjades.....	29
6.2.2 Erakonna noortekogu.....	30
6.3 Noorpoliitikute roll ühiskonnas ja noorte poliitiline huvi.....	31
6.3.1 Noorpoliitikute usaldus ühiskonnas.....	31
6.3.2 Erakondade juhtpoliitikute arvamus noorte poliitilise huvi kohta.....	32
6.4 Erakonna juhtpoliitikute järeldused	33
Kokkuvõte.....	35
Kasutatud kirjandus	37
Lisad.....	39
Lisa 1. Intervjuude nimekiri.....	39
Lisa 2. Intervjuu kava.....	40
Lisa 3. Intervjuude koodipuu	41

Sissejuhatus

Politoloogid Daniel Stockemer ja Aksel Sundström tõdevad, et noored moodustavad märkimisväärse osa rahvastikust ning peaksid seeläbi osalema kõikjal, kus poliitilisi otsuseid tehakse (Stockemer & Sundström, 2022, 3). Statistikaameti andmetel elab Eesti Vabariigis 2025. aasta 1. jaanuari seisuga 1 369 995 inimest, kellest alla 30-aastaseid on 428 734. Protsentuaalselt moodustavad kuni 30-aastased noored Eesti elanikkonnast peaaegu kolmandiku, täpsemalt 31,3% (Statistikaamet, 2025). Riigikogu XV koosseisus on viis saadikut, kes on oma ametiaja jooksul olnud kuni kolmekümneaastased. Nendeks saadikuteks on Hanah Lahe, Ester Karuse, Anti Haugas, Kristo Enn Vaga ja Hendrik Johannes Terras (Riigikogu, 2025). Protsentuaalselt moodustavad kuni 30-aastased parlamendisaadikud Riigikogu viieteistkümnendast koosseisust 4% (võttes arvesse kõiki asendusliikmeid), mis võrreldes osakaaluga ühiskonnast näitab noorte madalat esindatust Riigikogus.

Selline trend ei ole ainult Eesti probleem, vaid on globaalne. Forbesi andmetel oli 2023. aastal kuni 30-aastaste osakaal kõigist elanikest ligikaudu 50% protsenti (Boynton & Vasileva-Blazev, 2023). Samal ajal on Inter-Parliamentary Unioni (IPU) andmetel kõigi parlamentide keskmine kuni 30-aastaste osakaal 2,77 protsenti, mis näitab noorte väga tugevat alaesindatust esinduskogudes globaalsel tasandil (IPU, 2025). Selline vahe kuni 30-aastaste arvu ning esindatuse osakaalu vahel näitab probleemi, mis võib väljenduda mõne inimgrupi suuremas esindatuses ja tõenäosuses, et nende ideid võetakse kuulda.

2023. aasta Riigikogu valimisnimekirju vaadates koorub välja tõsiasi, et kandideerivate noorte osakaal on tunduvalt suurem. Kuni 30-aastaseid noori oli erakondade nimekirjades kokku 82, ehk kokku moodustasid noorpoliitikud kõigist kandideerijatest 8,47%. Võrreldes esinduskogudes olevate noorte arvu nimekirjades oleva hulgaga, saab väita, et noored on nõus valimistel kandideerima, kuid parlamenti jõuavad neist vähesed.

Alates Eesti Vabariigi taasiseseisvumisest on noorte osakaal Riigikogus olnud kõikuv, kuid ajapikku pigem kahanev. Suurim noorte osakaal oli 1992. aastal valitud VII koosseisus, mil kuni 30-aastased saadikud moodustasid kõikidest parlamendiliikmetest (sh asendusliikmed) 12,5% (Riigikogu, 2025). Pärast seitsmendat koosseisu jõudis noorte esindatus järgneva kahe koosseisuga ligikaudu viie protsendini, tehes suure hüppe X koosseisus, kus kuni 30-aastaseid oli 9 protsenti. Pärast kümnendat koosseisu on langustrend olnud märgatav, langedes asendusliikmeid arvestades 9 protsendilt viimastes koosseisudes kolme- kuni viieprotsendilisele tasemele (Riigikogu, 2025).

Selle töö eesmärk on uurida põhjuseid, miks noorte esindatus on Riigikogus madal ning mis pärsib noorpoliitikute osalemist poliitikas. Bakalaureusetöös proovitakse jõuda probleemide põhjusteni koostöös parlamendierakondade noorpoliitikute, 2023. aasta Riigikogu valimistel kandideerinud inimeste ja Riigikogu fraktsiooni või juhatuse liikmetega ning välja selgitada võimalikud meetmed eri vanusegruppide vahelise vahe võrdsustamiseks. Töö peamiseks uurimisküsimuseks on: millised on põhjused, mis pärsivad noorte esindatust Riigikogus ning kuidas oleks võimalik poliitilist huvi noortes suurendada?

Uurimisprobleemi lahendatakse töös tuginedes poliitilise osaluse teooriale. Mainitud teooria abil saab uurida erinevate tegurite mõju noorte osalusele poliitikas. Levinumateks teguriteks on näiteks ressursid (aeg, raha), staatus, inimese poliitiline huvi ja teadlikkus. Lisaks saab uurida noorte huvi muutumist ajas ning tegevuste vabatahtlikkust. Teooria abil saab aimu eri barjääridest ja väljakutsetest, mis noortel võivad esineda poliitilisel maastikul.

Bakalaureusetöö puhul on tegu kvalitatiivse uuringuga, mis võimaldab aru saada eri poliitikute seisukohtadest ja mõista nende mõtteid ja tõlgendusi. Töös kasutatakse peamise andmekogumismeetodina struktureeritud intervjuusid, mis viiakse läbi noorte parlamendisaadikute, Riigikogu fraktsioonide erakondade juhtliikmete ning noorpoliitikutega, kes kandideerisid 2023. aasta parlamendivalimistel, kuid ei osutunud valituks. Intervjuude abil on võimalik saada küsitletutelt otse vastuseid uurimisküsimustele. Töösse on kaasatud intervjuueeritavaid kõigist parlamendis olevatest erakondadest, ehk Reformierakonnast, Eesti 200-st, Isamaast, Eesti Konservatiivsest Rahvaerakonnast, Sotsiaaldemokraatlikust Erakonnast ning Keskerakonnast.

Töö esimeses pooles antakse ülevaade esindatusest Riigikogus alates taasiseseisvumisest ning tuuakse välja muutused kolmekümne aasta jooksul. Lisaks võrreldakse situatsiooni Eestis ka mujal maailmas toimuvaga ja tuuakse välja esindatusega seotud trendid välismaal. Töö toetub teoreetilises raamistikus varasematele uuringutele poliitilise osaluse teooria ning alaesindatuse teemadel. Varasemate uuringute abil osaluse valdkonnas saadakse ülevaade poliitilise osaluse rollidest, inimese rollist poliitikas ning kirjeldatakse ka noore rolli tänapäeva ühiskonnas. Alaesindatuse teemadel toetub bakalaureusetöö uuringutele, kus on käsitletud alaesindatust parlamentides üle maailma. Analüüsi osas toetub autor noorte alaesindatuse uurimisel läbiviidud intervjuudele.

1. Andmed noorte alaesindatuse kohta

1.1 Noorte alaesindatus rahvusvaheliselt

Võrreldes Eesti noorpoliitikute esindatust Skandinaaviaga, saab tõdeda, et Riigikogus on noorte esindatus keskmiselt väiksem kui teistes Skandinaavia riikides. Võrdluse loomiseks on kasutatud andmebaase WARP Dataset, mis on loodud teadlaste Daniel Stockemeri ja Aksel Sundströmi poolt (Stockemer&Sundström, 2022) ja Inter-Parliamentary Unioni statistikat (IPU, 2025). Andmebaasi puhul tuleb märkida, et vähemalt Eesti näitel on noorpoliitikute osakaal arvutatud pärast valitsuse moodustamist, ehk esimeste asendusliikmete tulekul parlamenti. Teisisõnu ei võta WARP andmebaas arvesse nelja aasta jooksul toimuvaid jooksvaid muudatusi. WARP Dataset-i andmetel on Põhjamaadest suurim noorpoliitikute hulk Norras, kus pärast 2021. aastal toimunud valimisi oli kuni 30-aastaste saadikute osakaal 10,7 protsenti (WARP Dataset, 2025). Samuti on IPU andmetel noorte esindatus 2025. aasta jaanuarikuu seisuga kõrgem Rootsis, kus osakaal on 6,59% ja Taanis, kus kuni 30-aastaseid noori on parlamendis 7,82% (IPU, 2025). Võrreldes Eestiga on üsna samasugune noorpoliitikute esindatus 2023. aasta seisuga Soomes, kus kuni 30-aastaseid on parlamendis 3,5% (WARP Dataset, 2025).

Võrreldes Eestit ülejäänud kahe Balti riigiga, saab tõdeda, et Lätis on suurem noorpoliitikute esindatus kui Eestis. Nimelt on Läti Seimis kuni 30-aastaste osakaal 2022. aasta seisuga 7 protsenti. Samas saab nentida, et Leedu parlamendis on noorpoliitikute osakaal 2020. aasta seisuga 2,2 protsenti (WARP Dataset, 2025). WARP andmebaasis 2024. aastal toimunud valimiste tulemused veel puuduvad, kuid IPU andmebaasi andmetel langes esindatus veelgi, ulatudes 1,42 protsendini, mis viitab sellele, et Leedus on noorte esindatus võrreldes globaalse keskmisega väiksem (IPU, 2025).

IPU andmetel on Eesti esindatus üsna sarnane Kesk- ja Ida-Euroopa keskmisega. Statistika näitab, et 2025. aasta jaanuaris oli Kesk- ja Ida-Euroopa keskmine kuni 30-aastaste esindatus 3,23% ning globaalselt 2,7 protsenti (WARP Dataset, 2025). Noorte osakaal on väiksem Lääne-Euroopas ja Lõuna-Euroopas, kus 2025. aasta alguses oli esindatus vastavalt 2,67% ja 1,94% (IPU, 2025).

1.2 Noorte ajalooline alaesindatus Eestis

Pärast taasiseseisvumist on noorte esindatus parlamendis olnud kõige suurem 1992. aastal valitud seitsmendas koosseisus, kus 120 liikmest (sealhulgas asendusliikmed) 15 olid kuni 30-

aastased (Riigikogu, 2025). Järgmise koosseisuga langes noorte osakaal 3,97 protsendini. Saab järeldada, et niivõrd suure languse taga on tõsiasi, et paljud 1992. aastal valituks saanud noored olid lähedal kolmekümnendale eluaastale, mistõttu 1995. aastal oldi juba vanemad kui 30 eluaastat (Riigikogu VII, VIII, ja IX koosseis: statistikat ja kommentaare, 2004). IX koosseisus tegi noorpoliitikute osakaal väikese tõusu, jõudes 4,8%-ni (Riigikogu, 2025).

Riigikogu X koosseis tõi noorte esindatusesse suure kasvu ning peaaegu kahekordistus. Noorte osakaal tõusis parlamendis 8,92 %-ni ning esmakordselt jõudsid parlamenti mitmed tänasel päeval tuntud poliitikud. Kümnendas koosseisus said parlamenti näiteks Kristen Michal, Urmas Paet, Urmas Reinsalu ja Keit Pentus-Rosimannus. Samuti tõi mitmeid noori parlamenti esimest korda kandideeriv erakond Res Publica (Riigikogu, 2025). 2007. aastal valitud XI koosseisus langes noorte osakaal veidi, kuid ulatus siiski kõrge 7,25 protsendini (Riigikogu, 2025).

Alates XII koosseisust on noorte esindatus taaskord langenud. Noorpoliitikute osakaal ulatus toona arvestades kõiki asendusliikmeid 5,04 protsendini. Madalpunkti jõuti XIII koosseisus, kus osakaal oli kõigest 2,67% (Riigikogu, 2025). Madala protsendi põhjusteks saab pidada seda, et järjest enam poliitikuid oli parlamendis mitmendat koosseisu. Samuti viib protsenti alla nelja aasta jooksul parlamendist läbi käinud poliitikute suur arv, nimelt oli XIII koosseisus koos kõigi asendusliikmetega kokku 150 liiget. (Riigikogu, 2025). Neljateistkümnendas koosseisus tegi noorte osakaal väikese tõusu, ulatudes 3,65 %-ni.

Praeguses, XV koosseisus on osakaal 2025. aasta veebruari seisuga 4,03% ning 124 liikme seast on 5 saadikut olnud koosseisu jooksul kuni 30-aastased (Riigikogu, 2025). Nendeks saadikuteks on Hendrik Johannes Terras, Hanah Lahe, Anti Haugas, Ester Karuse ja Kristo Enn Vaga. Kolm valituks osutunud noorpoliitikut kandideerisid Reformierakonna (Vaga, Haugas, Lahe), üks Eesti 200 (Terras) ning üks Keskerakonna (Karuse) nimekirjas (Vabariigi Valimiskomisjon, 2025) Viimastel, 2023. aastal toimunud Riigikogu valimistel oli kõige enam noorpoliitikuid valimisnimekirjas Parempoolsetel (16) ja Rohelistel (16), kellele järgnesid Reformierakond (12), Sotsiaaldemokraatlik Erakond (11), Eesti 200 (9), EKRE (8) ja Keskerakond (6). Kõige vähem oli noorpoliitikuid valimisnimekirjades Isamaal ja Eestimaa Ühendatud Vasakparteil, kelle ridades kandideeris kaks kuni 30-aastast poliitikut (Vabariigi Valimiskomisjon, 2025). Tehes lihtsa üldistuse, saab viimaste valimiste põhjal väita, et enam suudavad noorpoliitikuid valimisnimekirjadesse kaasata liberaalsemad erakonnad ja rohkem on sellega kimpus pigem konservatiivsemad parteid.

Võrreldes kõiki pärast taasiseseisvumist toimunud valimisi, saab väita, et valituks osutunute vanus on jäänud üsna samaks. 1992. aastal toimunud valimistel oli Riigikokku pääsenud kandidaatide keskmine vanus 45,8 (asendusliikmeid arvestamata). 2023. aastal oli keskmine vanus kolm aastat kõrgem, ehk 48,8 (Vabariigi Valimiskomisjon, 2025). Sama trend on ka kandidaatide keskmises vanuses. 1992. aastal toimunud valimistel oli kandidaatide keskmine vanus 46,8. Viimastel, 2023. aastal toimunud valimistel oli keskmine vanus 49,1 (Vabariigi Valimiskomisjon, 2025). Seetõttu saab väita, et noorte madala osakaalu põhjuseks ei ole kandidaatide märkimisväärne vananemine, mis viitaks noorte huvipuudusele, mistõttu peitub probleem kusagil mujal.

2. Poliitiline osalus

Peatükk kirjeldab poliitilise osaluse teooriat ning tutvustab lühidalt selle ajalugu. Osaluse teooria uurib kodanike osalust poliitikas ning selle rolli demokraatias. Üks levinumaid poliitilise osaluse vorme on valimistel osalemine, mida saab pidada ka demokraatilise valitsusvormi alustalaks. Samuti on tutvustatud noorte poliitilist osalust ja selle vorme.

2.1 Poliitilise osaluse teooria

Jan W. van Deth toob oma artiklis välja, et poliitiline osalus viitab inimeste rollile kodanikuna, mitte poliitiku või ametnikuna. Autor tõdeb, et osalust tuleb mõista kui tegevust ehk niisama poliitikast huvitumine osalusele ei viita (van Deth, 2001, 5). Samuti kirjeldab van Deth, et kõik tegevused, mis viitavad inimese poliitilisele osalusele, peaksid olema vabatahtlikud, mitte peale sunnitud võimulolijate või seaduste ja reeglite poolt (van Deth, 2001, 5).

Samast artiklist selgub, et rahva poliitiline osalus on ajas kasvanud. Eelmise sajandi keskel piirdus paljude inimeste osalemine valimistel hääletamise ja kampaaniatel osalemisega, mida autori hinnangul on hakatud tänaseks pidama tavalisteks ja traditsiooniliseks osalusmeetoditeks (van Deth, 2001, 5). Murrang toimus 1960ndatel ning 1970ndatel, mil Lääne demokraatias muutusid kodanikuühendused järjest populaarsemaks. Tol ajal jõudis inimesteni arusaam, et poliitiline osalus ei pea piirduma ainult laialt levinud meetoditena, mistõttu lisandusid uute vormidena ka protestiaktisioonid ja sotsiaalsed liikumised (van Deth, 2001, 5).

Thijmen Jeroense ja Niels Spierings on uurinud Hollandi näitel erinevaid osalusprofiile, kus analüüsitakse eri inimeste hulka ja nende käitumist poliitikas. Autorite hinnangul on kõige suurem osa inimesi lojaalsed valijad, kes hääletavad kõigil valimistel ning referendumitel, kuid ei osale teistes poliitilistes tegevustes. Hollandi näitel on selliseid inimesi ühiskonnast ligikaudu 59% (Jeroense & Spierings, 2023, 7). Teine levinud käitumisprofiil on mitteaktiivsed kodanikud, kes ei osale valimistel ning ei ole poliitilistest teemadest huvitatud. Sellised inimesed moodustavad populatsioonist umbes viiendiku (Jeroense & Spierings, 2023, 7). Aktiivseid inimesi on ligikaudu 7%, kes kuuluvad parteisse, osalevad valimistel ning otsivad kontakti ka poliitikutega (Jeroense & Spierings, 2023, 7). Autorite osalusprofiile ei saa otseselt kanda üle Eesti ühiskonda, kuid Riigikogu 2023. aasta valimistel osales 63,5% hääleõiguslikest kodanikest (Vabariigi Valimiskomisjon, 2025). Seega saab pealiskaudse järelduse abil tõdeda, et Eestis on lojaalsete valijate ja aktiivsete kodanike osakaal üsna sama nagu Hollandis.

2.2 Noorte poliitilise osaluse teooria

Brett L. M. Levy ja Thomas Akiva artiklist selgub, et noorte osalus on poliitilistes protsessides madalam, kui teistel ühiskonnagrupidel. Peamiste murekohtadena tuuakse välja valimistel hääletamine ning ühiskondlik aktivism, kus noored piisavalt ei osale. Autorid tõdevad, et madala poliitilise osaluse tõttu võivad võimalolijad jätta noorte probleemid tähelepanuta, kuna on hulganisti aktiivsemaid ühiskonnagruppe, kellele keskenduda (Levy & Akiva, 2019, 3). Aili-Arina Allaste eelnimetatud teadlastega ei nõustu ja leiab, et nüüdsete noorte poliitiline osalus pole väiksem kui eelmistel põlvkondadel, vaid väljendub teisiti. Allaste hinnangul on tänastele noorele oluline sotsiaalne ja isiklik areng ning demokraatliku ühiskonna toimimine, mistõttu puudub noortel soov osaleda poliitikas eri organisatsioonide kaudu. Pigem näidatakse oma meelsust allkirjastades petitsioone, minnes meelevaldustele, mis neid kõnetavad ning osaledes kogukonna töös (Allaste, 2021, 2).

Levy ja Akiva keskenduvad oma artiklis poliitilist osalust uurides motivatsiooniteooriale, millest järeldavad, et inimese poliitiline osalus sõltub isiku ootustest oma edule ja väärtustest, mida tegevusele omandatakse (Levy & Akiva, 2019, 5). Ameerika Ühendriikide Kesk-Lääne osariikide keskkoolides läbi viidud artiklist selgub, et USA näitel on 12. klassi õpilased, ehk noored, kes on just valimisikka jõudnud, poliitikast rohkem huvitatud kui nende nooremad koolikaaslased (Levy & Akiva, 2019, 17). Autorid põhjendavad seda trendi läbi selle, et noored tunnevad ennast selles vanuses rohkem kaasatuna ning tajuvad enda osaluse tähtsust poliitilistes protsessides (Levy & Akiva, 2019, 24).

Rakendusuringute keskuse poolt välja toodud aruandest selgub, et Eestis on laialdaselt kasutatav osalemiskäsitlus Arnsteini mudel, mille saab jagada kolmeks osalusetapiks. Esimeseks etapiks on mittekaasamine, kus noortel puudub otsustusprotsessis võimalus otsust mõjutada. Teiseks etapiks on kaasamine, kus noored annavad täiskasvanutele nõu või saavad teha teatud osa tervikprotsessist. Viimaseks etapiks on osalemine, kus initsiatiiv tuleb noortelt ning otsuseid saavad teha kas noored üksi või koos täiskasvanutega (Aksen, Kiisel jt., 2017-2018, 87). Siiski on Rakendusuringute keskus jõudnud järeldusele, et päriselus on kaasamis- ning osalusprotsess mõningatel juhtudel nii keeruline, et kirjeldatud kaasamise etapid ning hierarhiad ei aita eesmärkide saavutamisele kaasa, vaid võivad oma raskuse tõttu käia noortel üle jõu (Aksen, Kiisel jt., 2017-2018, 96).

3. Ülevaade varasematest uuringutest noorte esindatuse teemal

Daniel Stockemer ja Brittany Anlar tõdevad oma uuringus, et noorte hinnangul võib nende alaesindatus ja vanemate poliitikute suur osakaal viia lühiajalisemate otsusteni (Stockemer & Anlar, 2024, 1). Samuti nendivad uuringu autorid, et noorpoliitikute alaesindatusele võib kaasa aidata fakt, et valijad võivad eelistada endaga sarnases vanuses olevaid kandidaate (Stockemer & Anlar, 2024, 2). Charles T. McCleani ja Yoshikuni Ono on uurinud seda teemat lähemalt ning on jõudnud järelduseni, et valitud poliitikud viivad ellu otsuseid, mis on tähtsad valijatele, kes on esindajaga samas vanuseklassis. Näitena toovad autorid Ameerika Ühendriikide kongressi, kus vanemad kongresmenid suurema tõenäosusega tutvustavad muudatusettepanekuid, mis on seotud eakate väärkohtlemise ja vanadekodudega (McClean & Ono, 2024, 2339). Autorid kirjeldavad ka noorelt ametisse valitud Jaapani linnapäid, kes võrreldes teiste meeridega tõstavad meelsamini lastetoetusi, mis toovad kasu noortele peredele (McClean & Ono, 2024, 2339).

Daniel Stockemeri ja Aksel Sundströmi läbiviidud ülemaailmsest uuringust, kus küsitleti üle 1400 noort saadikut, selgub, et noorte poliitikute hinnangul on kõigil saadikutel võrdsed võimalused osaleda debattides, komisjonide istungitel ning kõnedel (Stockemer&Sundström, 2024, 8). Siiski leiab ligikaudu kolmandik intervjueeritud noortest saadikutest, et formaalset diskrimineerimist esineb parlamentides näiteks eelnõude esitamisel, kus tõdetakse, et lihtsam on esitada eelnõusid, millele on allkirja andnud ka kogenumad saadikud. Samuti tõi ligi kolmandik välja, et vanematel saadikutel on lihtsam saada enda soovitud komisjoni ning poolte küsitletute hinnangul vähendab parlamendiliikme noor vanus tõenäosust saada komisjoni esimeheks. Näitena on Stockemer ja Sundström välja toonud ühe Aafrika saadiku juhtumi, kus väidetavalt olid vanemad kolleegid noorpoliitikutele selgitanud, et nad ei ole valmis osalema komisjoniistungil, mida juhatab noorem kolleeg (Stockemer & Sundström, 2024, 9).

Samast uuringust selgus, et 65% noortest saadikutest leiab, et nende vanematel kolleegidel on parlamendis rohkem mõjuvõimu, mis väljendub eelduses, et äsjastel saadikutel puudub elukogemus ja valmisolek parlamentaarseteks kohustusteks (Stockemer & Sundström, 2024, 10). Noored saadikud toovad mitteametliku diskrimineerimise meetodina välja ka alandavad ning mittesobilikud kommentaarid. Uuringus on alandavate repliikidena välja toodud näiteks sõnad „vend“, „väike sõber“, „pisike“ ja „tüdruk“, mis mitme küsitletud saadiku hinnangul mõjuvad neile frustrerivalt. Samuti peavad noored naispoliitikud probleemiks seda, et paljud

vanemad parlamendiliikmed peavad neid parlamendiassistentideks (Stockemer&Sundström, 2024, 10-11).

Daniel Stockemeri ja Brittany Anlari väidavad tuginedes oma uuringule, et noortel on valimistel raskem kandideerida, kuna ülekaalus olevad kogenud (mees)poliitikud on loonud suhtlusringkonnad, kuhu noortel on väga raske siseneda (Stockemer & Anlar, 2024, 1). Siiski, McCleani ning Ono uuringust tuleb välja, et kõikjal selline eelistus paika ei pea. Jaapani näitel eelistatavad valijad piltide järgi valides tegelikult nooremaid ja keskealisi kandidaate rohkem kui vanemaid kandidaate, mis viitab sellele, et valijatel ei pruugi reaalses maailmas olla tugevaid eelarvamusi noorte kandidaatide suhtes (McClean&Ono, 2024, 2345-2346).

Valimisnimekirjade kohta toovad Stockemer ja Anlar välja, et maailmas pole harvad ka juhtumid, kus noori paigutatakse proportsionaalsetel valimistel süstemaatiliselt nimekirjas tahapoole ja kasutatakse kohatäitena. Riikides, kus valimistel kasutatakse majoritaarset valimissüsteemi, paigutatakse noori ringkondadesse, kus võiduvõimalus on praktiliselt olematu või väike (Stockemer&Anlar, 2024, 2).

3.1 Väljapakutud lahendused noorte esindatuse suurendamiseks

IPU on loonud raporti noorte alaesindatuse teemal, kus pakutakse võimalusi suurendamiseks noorte osalust esinduskogudes. Üheks võimaluseks peab organisatsioon kvootide määramist noortele. Organisatsioon toob välja, et neile teadaolevalt on rohkem kui 140 riigis mingil määral kvoodid naiste arvule parlamendis (IPU, 2023, 39). Autorid pakuvad välja kolm võimalust kvootide määramiseks. Esimese võimalusena märgitakse reserveeritud mandaate, mis seadusega garanteerivad kindla arvu kohti noortele. Ühe näitena tuuakse välja Uganda, kus alla 30- aastastele on parlamendis garanteeritud 5 kohta, mis on kõikidest kohtadest 1,2%. 2023. aasta andmetel on Uganda esinduskogus alla 30- aastaseid kokku 3,8% (IPU, 2023, 40). Teiseks tuuakse välja võimalus luua riiklikud kvoodid erakondadele, kes peavad kindla arvu noori lisama valimistel nimekirja. Kolmanda võimalusena tuuakse välja vabatahtlik kvoodisüsteem valimisnimekirjadesse, ehk erakond saab ise luua kvoodi, mida valimistel täidab (IPU, 2023, 39).

Teise võimalusena pakub IPU välja kandideerimise langetamise. Raportis on välja toodud, et paljudes riikides on parlamendivalimistel erinev iga hääletamisele ning kandideerimisele (IPU, 2023, 44). Eesti näitel on võimalik parlamendi kandideerida 21-aastaselt, kuid samal ajal

hääletada 18-aastaselt. IPU soovib mõlemad võimalused langetada ühele eale, ehk nii valida kui ka kandideerida saaks näiteks 18- aastaselt. See suurendab organisatsiooni hinnangul lisaks alla 30-aastaste osakaalule ka kuni 40-aastaste saadikute osakaalu parlamendis ning annab suure panuse isiku poliitilisse edusse tulevikus (IPU, 2023, 44).

Kolmanda võimalusena pakub IPU välja parlamentide kohandamise noorte osalemiseks. Peamise meetodina toob organisatsioon välja noorte fraktsiooni või komisjoni, kus noored parlamendisaadikud saavad vahetada mõtteid ning luua kontakte. Samuti oleksid need noortele oluliste probleemide kampaaniakeskuseks, kus kõik saadikud saavad koos töötades teha reforme, mis on olulised noortele (IPU, 2023, 48). IPU andmetel on 21% parlamentides olemas toetusrühm, kus lahatakse noorte probleeme. Lisaks Eestile on sellised ühendused olemas näiteks Soomes ja Lätis (IPU, 2023, 49).

Poliitilise osaluse ning alaesindatuse teemadel läbiviidud uuringute peatükk andsid ülevaate erinevatest profiilidest, kes poliitikas osalevad. Noorte poliitilisele osalusele keskendunud uuringutest selgus, et noored võivad traditsiooniliste osalusmeetodite asemel rohkem osaleda alternatiivsetes vormides. Varasemad uuringud alaesindatuse teemadel näitavad, et noored on esinduskogudes alaesindatud, mis osades parlamentides on viinud erinevate takistusteni poliitikas osalemisel ja poliitilisele maastikule sisenemisel. Sisenemise teeb raskemaks näiteks proportsionaalsetel valimistel nimekirjas tagapool olemine, mille tõttu võib valituks osutamine olla keerulisem. Noorte osakaalu suurendamiseks on rahvusvahelisel tasandil peetud ka arutelusid, kus peamiste meetoditena pakuti välja kandideerimise langetamine ja kindla kvoodi määramine, millega noori oleks parlamendis vähemalt kokkulepitud protsendi jagu.

Uurimistöö lähtub teesist, et noorte alaesindatus Eesti poliitikas ei ole tingitud vähesest huvist poliitika vastu, vaid pigem poliitilise süsteemi kultuurist ning eri takistustest, mis ei soodusta noorte aktiivset osalust poliitikas.

4. Metoodika

Peatükk annab ülevaate bakalaureusetöö andmete kogumise meetoditest ja andmeanalüüsi põhimõtetest. Uurimustöö teemaks valis autor noorte alaesindatuse Riigikogus, et näidata noorte vähest osakaalu parlamendis ja uurida ajaloolist trendi. Töö eesmärgiks on lisaks alaesindatuse uurimisele välja selgitada selle situatsiooni võimalikud põhjused ja tagajärjed. Noorte osaluse uurimisobjektiks on valitud Riigikogu, kuna see on kõrgeim seadusandlik võim, kelle esindajad on valitud otse rahva poolt. Samuti võiks Riigikogu kui rahva esinduskogu peegeldada ühiskonna demograafilist struktuuri, mille tulemusena võiks vähemalt teoreetiliselt olla erinevad inimgrupid proportsionaalselt esindatud.

4.1 Andmekogumismeetodid ja andmeanalüüsi põhimõtted

Alaesindatuse uurimiseks koguti andmeid valimisnimekirjadest, -tulemustest ning intervjuude abil. Valimisnimekirju analüüsid koguti andmeid noorte osakaalust eri erakondades ja nende positsioonidest valimisnimekirjades. Valimistulemusi uurides vaadati, millistest erakondadest kuni 30-aastased poliitikud valituks osutusid. Analüüs teostati erakonniti, et näha, kuidas noorte esindatus varieerub, andes paremat arusaama nimekirjade vanuselisest läbilõikest. Peamiseks andmekogumismeetodiks sai valitud intervjuu, kuna see võimaldab saada infot eri poliitikute kogemuste ja vaatenurkade kohta. Intervjuud olid struktureeritud ning määratletud teemade kaupa. Teemadeks olid: isiku sisenemine poliitikasse ja noorpoliitiku kohtlemine teiste poliitikute ja rahva poolt, noorte poliitiline huvi, noorpoliitikute alaesindatus parlamendis ning selle põhjused ja erakonna tegevus noorte suunal.

Intervjueeritavate valimi koostamisel lähtuti põhimõttest, et kõikidest parlamendis olevatest erakondadest oleks esindatud Riigikogus olev noorpoliitik või 2023. aasta parlamendivalimistel kandideerinud noor. Kuni 30- aastaste poliitikute valikul lähtuti põhimõttest, et isik kuulub jätkuvalt parteisse, mille nimekirjas 2023. aasta valimistel kandideeriti. Kogunud poliitikute arvamuse saamiseks küsitleti ka iga fraktsiooni esimeest/aseesimeest või erakonna juhatuse liiget. Algselt võeti ühendust iga erakonna fraktsiooni esimehega ning ühe alla 30- aastase valimistel kandideerinud isikuga. Kokku intervjueeriti 8 inimest, kellest kolm olid kuni 30-aastased noorpoliitikud ning viis erakondade juhtliikmed. Ühe intervjuu kestvuseks oli keskmiselt kolmkümmend kuni nelikümmend minutit. Kõikide intervjuude salvestamiseks küsiti suulist nõusolekut, pärast mida need telefoniga salvestati. Pärast helisalvestistest tehti intervjuude transkriptsioonid vabavaralise

lahenduse „Tekstiks“ abil, mille loojad on Aivo Olev ja Tanel Alumäe (Olev & Alumäe, 2022). Transkriptsioonide põhjal tehti kvalitatiivne analüüs, milleks kasutati koodipuud. Kokku oli kolm aluskoodi, mis uurisid poliitiku rolli ning poliitikutesse suhtumist, noorte poliitilist huvi ja alaesindatust parlamendis ja erakondade tegevust noorte suunal. Aluskoodid jagunesid detailsemalt allkoodideks, mida oli kokku üheksa. Kodeeritud andmete põhjal tehti analüüs, mis jaguneb kolme eri teemasse. Alapeatükkides analüüsitakse noorte esindatust parlamendis, noorte kaasatust erakonnas ning noorte poliitilist huvi ja noorpoliitikutesse suhtumist ühiskonnas. Teemad on liigendatud nii, et saada võimalikult hea ülevaade põhjustest, mis on viinud alaesindatuseni ja mõistmaks, kuidas poliitilist huvi noortes suurendada.

Intervjueeritavad olid nõus osalema intervjuus oma nimega, ehk mitte anonüümselt. Nõusolekud anti suuliselt. Intervjuud säilitati töö tegemise ajal autori arvutis ning pärast töö esitamist kustutatakse.

5. Noorpoliitikute arvamus

5.1 Noorte esindatus parlamendis

5.1.1 Noorte esindatuse langus

Töö põhitees tugineb eeldusele, et noorte alaesindatus ei ole tingitud ainult noorte huvipuudusest, vaid seda mõjutavad ka teised tegurid. Intervjuudest noorpoliitikutega selgus, et trendi langust mõjutavad mitmed aspektid, mis puudutavad arenguid demokraatlikes protsessides, ühiskonnas ning parteisiseses kultuuris.

Kõik kolm noorpoliitikut viitavad sellele, et üheks alaesindatuse põhjuseks on poliitilise süsteemi vananemine ning demokraatia jõudmine küpsemise faasi. Hanah Lahe toob välja, et kunagised noored poliitikud on vanemaks saanud, kuid teevad jätkuvalt poliitilist karjääri (Lahe, 2025). Karl Sander Kase kirjeldab seda kui klaaslae efekti, kus toona noorelt kõrgetele positsioonidele jõudnud isikud on tänaseks peamiselt viiekümnendates ning tänaseni aktiivsed, mis muudab võimaluse pääseda noortel parlamenti raskemaks. Kase nendib, et selline situatsioon ei kehti ainult poliitikas, vaid ka teistes valdkondades (Kase, 2025) Aleksei Jašini sõnul on tegemist tavalise demokraatia küpsemisprotsessiga, kus institutsionaalne areng toob kaasa olukorra, kus eelistatakse stabiilsust ja kogemusi muutustele (Jašin, 2025).

Teiseks selgub intervjuudest, et noortel võib olla keeruline pääseda poliitikas ja parteides pildile. Poliitikud toovad välja, et erakonnad soovivad noori tänasest enam kaasata, kuid valimistel mängib väga palju rolli parteide riskitaluvus. Hanah Lahe hinnangul ei ole tegemist tahtliku tõrjumisega, vaid strateegiaga kindlustada valimistel hääli. Erakond võib eelistada poliitilist raudvara, kel on poliitiline tunnus, mistõttu saab suures häälte saagis olla kindel. Samal ajal toob noorem poliitik suure tõenäosusega vähem hääli (Lahe, 2025). Saab väita, et tegemist on poliitilise süsteemi reaalsusega, kus iga partei soovib häältearvu maksimeerida, et seeläbi oma kaalu Riigikogus suurendada ja oma poliitikat ellu viia.

Kokkuvõtvalt saab tõdeda, et alaesindatus Riigikogus ei ole peegeldus noorte huvipuudusest, vaid sellele aitavad kaasa ka süsteemsed probleemid, mis tekivad erakondade ettevaatlikkusest ja poliitiliste institutsioonide küpsemisest, mis muudab võimaluse esinduskokku pääseda raskemaks.

5.1.2 Noorte alaesindatus mõjutamas poliitikute otsuseid

Daniel Stockemer ja Brittany Anlar toovad oma uuringute tulemusel välja, et noorte alaesindatus parlamentides võib viia lühiajalisemate otsusteni (Stockemer & Anlar, 2024, 1). Kuna parlamendikoosseisus on ülekaalus vanemad poliitikud, kellel võib olla vähem poliitilist survet teha pika perspektiiviga otsuseid, võidakse suunata rohkem tähelepanu valijaskonnale nähtavatele otsustele. Intervjuudest selgub, et selles küsimuses on noorpoliitikud eri arvamustel ning eeltoodud teoreetilist kirjeldust ei saa täielikult üle kanda Eesti poliitikasse.

Hanah Lahe nendib, et alates taasiseseisvumisest on Eesti väga palju arenenud erinevates valdkondades ning teemad, mis ei olnud toona nii aktuaalsed, jäid tahaplaanile. Lahe toob välja näiteks kliimapolitiika ja erinevad väärtusküsimused, mida rasketel aegadel ei ole peetud nii prioriteetseteks võrreldes näiteks majandus- või julgeolekupoliitikaga (Lahe, 2025). Siiski leiab Lahe, et juurpõhjuseks on eri põlvkondade minevik, mistõttu tänapäeva noortele olulised teemad ei ole nii aktuaalsed näiteks poliitikutele, kes sisenesid poliitikasse pärast taasiseseisvumist ning ehitasid Eestit üles väga turbulentsel aegadel. Seetõttu võib ka näiteks võrdsuspolitiika tunduda enamusele kõrvalise teemana, mistõttu poliitikute vanem generatsioon vastandab neid teemasid tavalistele probleemidele (Lahe, 2025).

Ühe põhjusena lühiajalisemate otsuste taga toob Aleksei Jašin välja probleemi poliitilises kultuuris ning demokraatlikus valimisloogikas. Jašin tõdeb, et enamus inimestele läheb korda ainult see, mis toimub lähitulevikus ja parandab inimeste eluolu võimalikult kiirelt ning paarikümne aasta pärast realiseeruvad plaanid lähevad korda ainult vähestele poliitgurmaanidele (Jašin, 2025). Saab järeldada, et lühiajalised otsused ei sõltu seetõttu mitte poliitikute vanusest, vaid hoopis pragmaatilisest loogikast, millega soovitakse kindlustada endale ka järgmistel valimistel positsioon esinduskogus. Keskendudes tulevikule, võib poliitika kaotada paljude inimeste toetuse, mis tähendab töökoha kaotust.

Erinevalt teistest noorpoliitikutest ei nõustu Karl Sander Kase väitega lühiajalisemate strateegiate kohta. Kase toob välja ühiskondliku solidaarsusmehhanismi, mis väljendub näiteks selles, et pensionärid ei protesti tänavatel ega nõua noortele ulatuslikku maksukoormust, kuna mõistavad ka teiste inimgruppide vajadusi ja soove. Kase leiab, et eelmise sajandi keskel sündinud inimesed näevad maailma erinevalt nendest, kes on sündinud sajandivahetusel, kuid lõppkokkuvõttes tahavad mõlemad siiski ühiskonnale ja maailmale parimat (Kase, 2025).

Kokkuvõtvalt ei ole intervjuueeritavate hinnangul lühiajalisemad otsused parlamendis tingitud vanemate poliitikute lühinägelikkusest või soovist mitte tegeleda pikaajsete probleemidega.

Intervjuudest selgub, et seda mõjutab hoopis eri põlvkondade nägemus ning poliitilise süsteemi ülesehitus, kus poliitikute peamiseks sooviks on saada valimistel taaskord valitud.

5.1.3 Noorte osalus komisjonides

Daniel Stockemeri ja Aksel Sundströmi ülemaailmsest küsitlusest noorpoliitikutele selgus, et ligi kolmandik noortest saadikutest tunnevad, et neil on väiksem võimalus osaleda huvipakkuva komisjoni töös ja poolte hinnangul on noortel raskem saada komisjoni juhiks (Stockemer&Sundström, 2024, 9).

Noor parlamendisaadik Hanah Lahe nõustub selle väitega pooleldi. Lahe tõdeb, et kuna Riigikogu on üsna väike ja paindlik parlament, siis saavad üldjuhul enamus saadikud tegeleda nende teemadega, mis neile huvi pakuvad. Ta selgitab, et Riigikogus on konkurents pääsemaks näiteks majandus- ja väliskomisjoni, kuid uue koosseisu ametisse astudes saavad saadikud märkida kolm eelistatud komisjoni, millega fraktsioonid üldjuhul püüavad arvestada (Lahe, 2025). Siiski nendib Lahe, et noortel on raskem pääseda komisjoni juhtima, kuna sellele ametikohale eelistatakse vanemaid ja kogenumaid kolleege. Lahe hinnangul on see siiski aus, kui kogenum poliitik saab juhtpositsiooni, kuna noorem saadik peab ennast alles tõestama (Lahe, 2025). Saab väita, et on ka vastupidiseid näiteid, kus noorpoliitik pääseb mõnda komisjoni juhtima. XV koosseisus esmakordselt parlamenti valitud Hendrik Johannes Terras oli põhiseaduskomisjoni esimees alates 2023. aasta septembrist, olles parlamendisaadik olnud ligikaudu pool aastat (Riigikogu, 2025).

Kokkuvõtvalt saab tõdeda, et Eesti näitel saavad parlamendiliikmed üldjuhul valida endale sobiva komisjoni, mille tegemistes kaasa rääkida. Siiski leiab Lahe vastuse põhjal kinnitust Stockemeri ja Sundströmi arvamus, et komisjoni juhiks saada on noorpoliitikul raskem.

5.2 Noorte kaasatus erakonnas

5.2.1 Noorpoliitikute positsioon valimisnimekirjades

Kandidaadi positsioon valimisnimekirjas on valimiste kontekstis väga oluline, kuna see mõjub poliitiku nähtavusele ja valituks saamise tõenäosusele. Intervjuud näitavad, et erakonnad väärtustavad sõnades noorte osalemist, kuid nimekirjades ei tähenda see koheselt kõrgeid positsioone. Intervjuudest selgus, et parteides valitseb pigem ettevaatlik lähenemine, kus valikuid tehakse arvestades maksimaalset häältesaaki, mitte tasakaalu esindatuses.

Karl Sander Kase toob välja, et parteid tegutsevad sageli põhimõttega, et koha nimel valimisnimekirjas tuleb pingutada ja see välja teenida. Seega ei pääse noored automaatselt

nimekirja etteotsa, vaid reeglina on nimekirja esimesed kakskümmend kohta täis kogenud poliitikuid, kellele see on ka tänuavaldus parteisse panustamise eest (Kase, 2025). Lisaks mõonab Kase, et valimistel rohkem kohti saaval erakonnal on märksa lihtsam noorpoliitikuid kaasata, sest kui partei saavutab valimistel näiteks 40 mandaati, siis tõenäoliselt tekib ka mõnel tublil noorel võimalus parlamenti pääseda (Kase, 2025).

Lahe kirjeldab, et Reformierakonnas kehtib kandidaatide suhtes võrdsus. Riigikogu valimisteks valimisnimekirjasid moodustades tõdeb Lahe, et kõiki kandidaate koheldakse ühtemoodi ning positsioon selgub läbi erakondliku sisehääletuse (Lahe, 2025). See näitab, et kui noor poliitik suudab kasvatada parteis ja ühiskonnas tuntust, on tal ka võimalus jõuda valimisnimekirjas kõrgele. Seega selgub, et väga palju sõltub uue poliitiku enda initsiatiivist ja erakonnasisesest panusest.

Samamoodi arvab ka Aleksei Jašin, et valimisnimekirjadesse pääsemine on sageli seotud mitte ainult vanusega, vaid ka erakonnasisese tuntuse ning panusega. Jašin nendib, et see on paratamatu poliitloogika tulemus, et kõik noored ei saa valimistel võimalust, kuna erakonnad vajavad ringkondadesse ka tuntud inimesi, kes suurema tõenäosusega koguvad valimistel hulganisti hääli (Jašin, 2025).

Kokkuvõtvalt saab tõdeda, et erakondade jaoks on noorte kaasamine oluline. Siiski leiab Stockemeri väide kinnitust, et nooremad poliitikud on tõenäoliselt valimisnimekirjades tagapool. Selle taga ei ole otsene vanuseline diskrimineerimine, vaid peamine põhjus seisneb selles, et noortel on võrreldes kogenud poliitikutega vähem tuntust ja poliitilist kapitali, mis muudab nende jaoks valimisnimekirjas kõrgema positsiooni jahtimise keerulisemaks. Ühest intervjuust selgub, et rohkelt mandaate saaval erakonnal on lihtsam seeläbi parlamenti tuua ka noorpoliitikuid, kes on näidanud üles aktiivsust.

5.2.2 Erakonna noortekogu

Partei noortekogu on iga erakonna jaoks üks mehhanism, mille abil võimaldada noortel siseneda poliitilisele maastikule ja seeläbi kasvatada järelkasvu. Intervjuud näitavad, et noortekogusid nähakse sobiva platvormina ning vähemalt mõnes parteis tehakse ka pingutusi, et noori kaasata.

Hanah Lahe leiab, et kui erakond soovib noortele keskenduda, siis on kindlasti vaja panna noortekogule suurt rõhku nii finantsiliselt kui ka korralduslikus vaates. Ühe näitena noortekogu kaasamisest toob Lahe välja Reformierakonna traditsiooni, kus noortekogu teeb valimisteks

enda programmi, kust on aja jooksul jõudnud ka palju ideid ka erakonna tavaprogrammi, nagu näiteks kandideerimise langetamine (Lahe, 2025). Teise võimalusena toob Lahe välja noorte kohustusliku kaasamise, mis väljendub selles, et erakondlikku otsustamisprotsessi kaasatakse ka noortekogu esindaja. Näiteks on Reformierakonnal praegugi tava, et suurematel üritustel osaleb ka noorteühenduse liige (Lahe, 2025).

Aleksei Jašini hinnangul on kindlasti vaja erakonna noortekogusse panustada, kuid lõpuks peab see olema siiski koht, kus tegeletakse pool ajast poliitiliste teemade ja eneseharimisega ning teine osa ajast lõbusate üritustega, mille ajal ühenduse liikmed saavad üksteisega suhelda ja luua uusi tutvusi (Jašin, 2025). Samuti toob Jašin tähtsa punktina välja, et noortekogu peamine eesmärk ei tohiks olla enne valimisi kohustuslikus korras pastakate jagamine, mis mõnes teises ühenduses aset leiab. Jašin leiab, et selline tegevus on alandav ning kui noorel on soov jagada pastakaid, siis võiks ta juba ise valimistel osaleda (Jašin, 2025).

Karl Sander Kase leiab, et noorteühendused on vajalikud, kuid suuremas plaanis tunneb ta puudust hoopis parteiülestest noorteühendustest. Olukorra ilmestamiseks toob Kase välja Skandinaavia kodanikuorganisatsioonid, mis on väga hästi struktureeritud ning millega arvestatakse poliitikas. Eestis näeb ta selliste liikumiste puudumist ja nendib, et praegu suudetakse liikumisi teha ainult kaasusepõhiselt, kuid puudu on pikast eesmärgipõhisest tegevusest (Kase, 2025).

Kokkuvõtvalt saab intervjuude põhjal järeldada, et intervjueeritud noorpoliitikute hinnangul panustavad erakonnad noorteühendustesse, kuid iga partei lähenemine on kogusse erinev. Ühendusi saab küll pidada võimaluseks siseneda parteipoliitikasse, kuid need ühendused ei taga automaatselt mõjuvõimu ja nähtavust. Soovides suurendada noorte esindatust parlamendis, tuleks ühe võimalusena kaasata noortekogusid parteide otsustusprotsessi.

5.3 Noorpoliitikute rollist ühiskonnas ja noorte poliitilisest huvist

5.3.1 Noorpoliitikute usaldus ühiskonnas

Ühe alaesindatuse tegurina on varasemad uuringud välja toonud noorte usalduse küsimuse ühiskonnas ja kolleegide seas. See näitab, kui palju tajutakse noorpoliitikutid küpsete ja tõsiseltvõetavatena. Intervjuude põhjal ilmneb, et Eesti poliitilises kultuuris eksisteerivad mõningad hoiakud, mis seavad noorte võimekuse olla otsustusrollis kahtluse alla.

Hanah Lahe nendib, et noorte usaldusväärsus on laiemalt ühiskonnas võrdlemisi madal. Põhjus seisneb Lahe hinnangul selles, et enamus juhtivatel positsioonidel olevatest inimestest on

vanema generatsiooni esindajad, mistõttu peetakse noore tippu jõudmist juhuseks. Peamisteks kahtluse tekkimise allikateks on vähene elu- ja töökogemus ning mõnel juhul ka mitte piisav haridustase (Lahe, 2025). Võrdluses erasektoriga toob Lahe välja, et seal suhtutakse noorematesse võrdväärsemalt võrreldes poliitikaga, kus noor peab pingutama ja omandama kogemusi, et teda tõsiselt võetaks (Lahe, 2025).

Jašin toob välja, et pikalt tegutsenud parteides võib esineda vanemate kolleegide poolt skeptilisust, kuna isegi kui noorel on väga tugev haridus ning töökogemus, on teekond kõrgpoliitikasse väga pikk alates pastakate jagamisest kuni hea positsioonini valimisnimekirjas (Jašin, 2025). Siiski tõdeb Jašin, et uues erakonnas on kõigile võimalusi rohkem ning poliitiku edu sõltub vähem inimese vanusest ja varasematest kogemustest, vaid pigem inimese aktiivsusest, mistõttu ei ole ta väga palju tundnud oma karjääri jooksul kolleegide poolt vähest usaldust (Jašin, 2025). Ühiskondlike suhtumiste kohta toob Jašin välja tõsiasja, et keskmine poliitik on neljakümnendates ning kogunud tuntust ja kogemusi, mistõttu on noorpoliitikul raskem (Jašin, 2025).

Sama nendib ka Karl Sander Kase, et kuna ta pole ennast oma poliitilise teekonna ajal defineerinud noorpoliitikuna ning sellest tulenevalt ei ole teda kolleegide poolt ka nii vaadatud. Kase selgitab, et kuna tema tutvusringkonnas on inimesi, kes on temast ka vanemad, siis ei ole ta oma ea kohta päris tavapärane poliitik (Kase, 2025). Siiski toob ta välja, et ühiskonnas on noorpoliitikute suhtumine erinev ning väga palju kriitikat leidub internetikommentaariumites, kus on ka solvanguid (Kase, 2025).

Kokkuvõtvalt saab väita, et noorte poliitikute usaldusväärsus ei ole seotud vaid individuaalse kompetentsiga vaid ka mingil määral sotsiaalsete hoiakutega, mida on noortel raskem täita. Siiski ei paista murekohaks olevat suhtlus kogenumate kolleegidega, vaid pigem kontakt ühiskonnaga, mille suhtumist on paraku üsna keeruline muuta.

5.3.2 Noorte huvi poliitika vastu

Analüüsides noorte alaesindatust parlamendis tuleb analüüsida ka noorte huvi poliitika vastu. Vähese esindatusega võib seostuda arusaam, et noored ei tunne ise sidet avaliku sektoriga, ehk esineb korrelatsioon. Intervjuud näitavad, et see oletus ei ole õige ja noorte huvi ei ole täiesti kadunud, kuid eri noorte vahel esineb hulganisti ebavõrdsust.

Karl Sander Kase siiski nendib, et noorte huvi on vähenenud poliitiliste sündmuste vastu üle maailma. Ühe põhjusena toob Kase välja võrdluse kolmekümne aasta taguse ajaga, mil oli

inimestel suur ühine eesmärk ja ühiskondlik momentum. Praegu seda ei ole, mistõttu on ühiskondlik aktiivsus madalam (Kase, 2025). Kase usub, et huvi ei saa noortes kasvatada läbi lahenduste, mis kaasavad suurt massi nagu näiteks valimisea langetamine, vaid vastupidi oleks vaja rohkem noori, kes on osutunud valituks kas kohalikul või riiklikul tasandil. Seeläbi saavad ülejäänud noored nendega samastuda ja kasvab ka huvi (Kase, 2025).

Aleksei Jašin leiab, et huvi ei ole madal ainult noortel, vaid üleüldse ei taha paljud inimesed poliitikas osaleda. Tema sõnutsi on poliitika selline valdkond, kus söimamine on palganumbri sisse kirjutatud, kuid paljud inimesed ei soovi siiski seda taluda (Jašin, 2025). Huvi vähesuse põhjuseks peab Jašin ka seda, et kaasatuse tase on erinevates omavalitsustes väga erinev. Tema hinnangul võiks Tallinna näitel anda noortevolikogule rohkem ressursse ja võimu, et võimestada olemasolevaid noori ja tõsta ka selle väärtust. Ühe näitena toob ta välja noortevolikogu poolt volitatud isiku määramise hariduskomisjoni liikmeks volikogus, läbi mille saavad noored kaasa rääkida juba suures poliitikas (Jašin, 2025).

Hanah Lahe leiab, et praegused algatused, mis noorte huvi suurendavad, on väga olulised. Siiski on nende ürituste probleemiks see, et sinna jõuavad noored, kes niikuinii huvituvad poliitikust, aga paraku on vähemuses (Lahe, 2025). Lahe pakub välja, et suurendamiseks passiivsetes noortes huvi, tuleks selle probleemidega tegeleda koolides. Praegu esineb tema sõnul suur erinevus koolide vahel ning arusaam poliitikast on noortel väga erinev. Seetõttu tuleks praegusest enam selgitada seda, mida kohaliku ja riikliku tasandi poliitika tähendab noortele, kuna seda tehakse tänasel päeval Lahe hinnangul liiga vähe (Lahe, 2025). Puudust tunneb ta ka sotsiaalmeedia mõjuisikutest, kes võtaks sõna ühiskonnas olulistel teemadel ja aitaks seeläbi suurendada ka noortes kriitilist mõtlemist (Lahe, 2025).

Kõigi kolme intervjuu põhjal saab väita, et noorte poliitiline huvi ei ole kadunud, kuid intervjuueeritavate hinnangul siiski märksa vähenenud. Vähenenud poliitiline esindatus ei ole tingitud seetõttu ainult noorte passiivsusest, vaid ka süsteemi murekohtadest, mille tõttu ei ole noored saanud piisavalt vastutust ja võimalust poliitikas osaleda.

5.4 Järeldused noorpoliitikute intervjuudest

Töö eesmärgiks on mõista, mis on tegurid, mis pärsivad noorte esindatust Riigikogus ning kuidas oleks võimalik noorte huvi poliitika vastu kasvatada. Intervjuud kolme noorpoliitikuga andsid ülevaate, kus kerkisid esile struktuursed ja inimlikud probleemid. Peamine järeldus on see, et noorte alaesindatuse põhjuseks ei ole ainult noorte huvipuudus, vaid on seotud ka poliitilise süsteemi ja ühiskondlike omapärade ja trendidega.

Esmalt selgus, et üheks alaesindatuse teguriks on Eesti demokraatia küpsemine. Pärast taasiseseisvumist oli ühiskonnas tahe muutuda, mistõttu oli poliitilisele maastikule tulek avatum. Tänapäevaks on institutsionaalne süsteem arenenud, mis soosib stabiilsust ja kogemust. Mitmed intervjueritavad tõid välja, et endised noorpoliitikud on aastakümnete jooksul poliitikasse sisenenud ning sinna ka jäänud, mis muudab nende asemele parlamenti pääsemise keeruliseks.

Teiseks toodi intervjuudes välja, et erakondade strateegia valimistel sõltub väga palju riskide minimeerimisest ja poliitilistest teenetest. Kandidaadid, kes on tuntud ja varem hulganisti hääli kogunud, asetatakse üldjuhul nimekirja etteotsa. Samuti eelistatakse inimesi, kes on partei arengusse ja tööprotsessi panustanud, mistõttu premeeritakse neid parema positsiooniga. See tähendab, et noored peavad tihti kandideerima tagapoolt. Seda ei saa pidada otseselt ebaõiglaseks, kuna kõik parteid soovivad maksimeerida häälatesaaki valimistel, mistõttu on noortel oluliselt raskem, kuna nad ei ole üldjuhul nii tuntud.

Vestlustest selgus, et Stockmeri ja Anlari järelalus otsuste lühiajalisusest noorte alaesindatuse tõttu ei sõltu Eesti noorpoliitikute hinnangul poliitikute vanusest, vaid pigem valimissüsteemi olemusest. Peamise põhjusena toodi välja, et enamik valijaid hoolib lähitulevikku mõjutavatest otsustest, mis sunnib poliitikuid ja erakondi fokuseerima sellele, mis mõjutab elu koheselt, mitte paarikümne aasta pärast. Siiski toodi välja, et poliitikas rõhutakse solidaarsusele, ehk üritatakse arvesse võtta kõikide vanusegruppide ja huvirühmade vaateid. Samuti proovivad kõik poliitikud sõltumata oma vanusest luua paremat Eestit.

Neljandaks ilmnes, et erakondade noortekogud on küll vajalikud, kuid ei pruugi pakkuda noortele sisulist osalemist poliitikas. Intervjueritavate hinnangul sõltub noorteühenduse sisu erakonna kultuurist, ehk kas noortekogu kaasatakse ka erakonna otsustesse või on nende peamiseks ülesandeks valimiskampaaniate ajal pastakate jagamine. Andes noortele võimalust otsustada ning toetatakse partei poolt ka ressursidega, on noortekogul võimalus tegeleda ka sisulise poliitikaga.

Viimaseks saab järelalada, et noorte poliitiline huvi ei ole kadunud, kuid on ajapikku vähenenud. Peamiseks põhjuseks on ühiskondliku ühise eesmärgi puudumine, mis pärsib huvi. Samuti toodi probleemina välja väga suur poliitilise arusaama vahe eri noorte vahel. Intervjuudest saab tõdeda, et huvi on võimalik kasvatada siis, kui süsteem muutub noorte suhtes rohkem usaldavaks. Andes noortele rohkem vastutust ja nähtavaid positsioone, seda enam tekib ka tõenäoliselt huvi nende seas, kes on täna poliitika suhtes võrdlemisi passiivsed.

6. Erakondade juhtpoliitikute arvamus

6.1 Noorte esindatusest parlamendis

6.1.1 Noorte esindatuse langus

Arutelud erakondade juhtpoliitikutega alaesindatuse põhjuste üle jõudsid ühe peamise järelduseni, miks noortel on poliitikasse raske siseneda. Kogenud poliitikute hinnangul on demokraatia Eestis järjest küpsenud ning toonud järjest enam karjääripoliitikuid. Priit Lomp toob välja, et 1990ndatel oli ühiskond avatud muutustele, mil taasiseseisvunud Eesti poliitiline maastik vajab uusi nägusid ja ideid (Lomp, 2025). Helir-Valdor Seeder on samal arvamusel selle mõttega, tõdedes, et ühiskond soovis vabaneda Nõukogude Liidu taagast, mis muutis noortele poliitikasse sisenemise kergemaks (Seeder, 2025). See näitab poliitilise kultuuri muutust ja süsteemi kinnistumist, kus kogenud poliitikute pidev tagasivalimine pärsib uue põlvkonna sisenemist suurde poliitikasse.

Lisaks demokraatia küpsemisele rõhutab Daniel Kõiv ühiskondlikele probleemidele. Tema hinnangul on ühiskonna vananemine ning viimaste aastate kriisid halvendanud noorte vaimset tervist ning seeläbi ka motivatsiooni poliitikas osaleda (Kõiv, 2025). Kõiv osutab ka piirangutele valimissüsteemis, mis võimaldab erakonnal üleriigiliselt üles seada 125 kandidaati. Olukorras, kus erakondade prioriteet on koguda maksimaalselt hääli, on fookuses poliitikud, kes tõenäoliselt suudavad valimistel esineda edukalt (Kõiv, 2025).

Rain Epleri sõnul ei ole noorte alaesindatus tingitud noorte teadlikust kõrvaletõrjumisest, vaid kõik parteid on väga huvitatud noorte kaasamisest. Siiski möönab ta, et rutiinne ja järjekindlust vajav parteitöö võib paljudele noortele tunduda ebaatraktiivne (Epler, 2025). Noorpoliitikute olulisust rõhutab ka Vadim Belobrovtsev, kes usub, et valimistel osalev järelkasv on parteide jaoks oluline, kuna ilma nendeta jäävad erakonnad sõltuma mujal valdkondades läbi löönud kandidaatide hankimisest (Belobrovtsev, 2025).

Intervjuudest koorub välja, et poliitilisel maastikul esile tõusmiseks peab noorel olema valmisolek anda oma panus erakondlikesse tegevustesse. Epler märgib, et valimisnimekirjade järjestamisel mängivad rolli isiku senised tulemused, usaldus ja nähtavus partei sees, mitte poliitiku vanus (Epler, 2025).

Kokkuvõtvalt saab tõdeda, et noorte alaesindatust põhjustavad demokraatia ja poliitilise süsteemi küpsemine, valimissüsteemi ülesehitus, ühiskondlikud kriisid, mis mõjutavad noorte vaimset tervist ning parteide loogika nimekirjade koostamisel. See kinnitab töö põhiteesi, et

alaesindatus ei ole tingitud ainult noorte huvipuudusest, vaid probleemi süvendavad ka struktuursed tegurid.

6.1.2 Otsustest parlamendis

Arutelus Stockemeri ja Anlari uuringu tulemuste üle, et noorpoliitikute alaesindatus võib viia esinduskogudes lühiajalisemate otsusteni, jõudsid erakondade juhtpoliitikud erinevate seisukohtadeni, mis kohati kattusid. Priit Lomp on pooleldi nõus Stockemeri ja Anlari väitega, et otsused võivad olla lühiajalisemad, kuid tõdeb, et selliseid otsuseid põhjustavad peamiselt populismi levik ja poliitiliste teemade lihtsustamine, mida peab tunduvalt suuremaks probleemiks (Lomp, 2025). Lombi öeldu toob välja tõsise murekoha tänases poliitilises stiilis, mis väljendub selles, et noorte lisandumine ei pruugi viia koheselt poliitikas pikaajalisemate otsusteni.

Helir-Valdor Seeder arvab, et pikaajaliste strateegiate vähene elluviimine tuleneb maailma ning kommunikatiivse keskkonna kiirest muutumisest, mistõttu on väga raske teha plaane, mis realiseeruvad paarikümne aasta pärast. Seedri hinnangul on tuleviku kujundavate poliitikate murekohaks ka asjaolu, et erakonnad ning poliitikud keskenduvad peamiselt nelja-aastastele valimistsüklitele, et osutada uuesti valituks (Seeder, 2025). Seeder kirjeldab, et mõnes mõttes on demokraatlik ühiskond sellise tsüklilise arengu endale sisse kirjutanud ning toob näite, et erakonnad, kes langetavad kaugeleulatuvaid otsuseid ning räägivad pikkadest plaanidest, kõrbevad üldjuhul järgmistel valimistel (Seeder, 2025). Seedri seisukoht kinnitab seda, et isegi kui noori oleks rohkem poliitikas, ei pruugi see viia pikaajalisemate plaanideni. Pigem seisneb murekoht poliitilises süsteemis, kus parteid soovivad saada uuesti valituks, mitte konkreetsete inimeste vanuses.

Daniel Kõivu hinnangul ei sõltu poliitikakujundamine mitte vanusest, vaid inimese maailmavaatest ja väärtushinnangutest. Kõivu sõnul võivad igas vanuses olevad inimesed pooldada pikaageid strateegiaid, kui see nende maailmavaataega ühtib. Põhjuseid võib olla mitmeid, näiteks kas perekonna või ühiskonna tuleviku nimel (Kõiv, 2025). Kõivu öeldu ühtib Levy ja Akiva motivatsiooniteooriaga, kus autorid tõid välja, et inimese poliitiline osalus sõltub tema väärtustest, mida ta seob selle tegevusega.

6.1.3 Noorte osalus komisjonides

Töö komisjonides on üks parlamendi kõige mõjukaimad hoobasid, kus töötatakse läbi riiki mõjutavaid seaduseelnõusid, mistõttu iga saadik soovib kaasa rääkida endale huvipakkuvatel

teemadel. Riigikogu erakondade juhtliikmetega antud teemat arutades selgus, et Eesti näitel ei seisne valik vanuses, vaid pigem inimese huvides ja võimetes.

Keskerakonna esindaja ei pea Riigikogus probleemi aktuaalseks ja leiab, et komisjonide valik sõltub peamiselt inimese huvidest ja varasemast kogemusest. Belobrovstsev toob enda näitel välja, et Tallinna abilinnapeana töötades oli tema tegevusalaks haridus-, kultuuri- ja spordivaldkond ning parlamenti saades otsustas ta panustada kultuurikomisjoni töösse, mis tundus loogilise sammuna (Belobrovstsev, 2025). Samas nendib Belobrovstsev, et esimest korda parlamenti pääseval saadikul, kel puuduvad mõnes valdkonnas tugevad teadmised, võib olla keeruline nõuda pääsemist kindlasse komisjoni.

Belobrovstsevigaga sarnaselt leiab ka Epler, et komisjonide määramise süsteem sõltub väga palju fraktsioonidest, kuid enamasti pole määravaks inimese vanus. Peamiselt saavad otsustavamaks iga saadiku valdkondlikud teadmised (Epler, 2025). Epler usub, et säärane probleem võib pigem esineda suurtes fraktsioonides ning eriti Euroopa Parlamendis, kus noorte saadikute ja väiksemate liikmesriikide arvamust võib olla keerulisem kuuldavaks teha (Epler, 2025). Samasuguse takistuse toob välja ka Lomp, kes tõdeb, et suures fraktsioonis on noorel saadikul, kes pole mõne valdkonna ekspert, palju lihtsam ära kaduda üldisesse mürrasse ning selle tulemusel saada paigutatud mõnda komisjoni, mida peetakse vähem tähtsaks (Lomp, 2025).

Priit Lomp toob välja, et poliitilisel maastikul on paratamatu, kui ennast tõestanud ja kogemusi ammutanud poliitik saab valida sobiva komisjoni enne kui poliitik, kes on esimest ametiaega parlamendis (Lomp, 2025). Sama argumendiga on Seeder, kes nendib, et erakondades on üldjuhul kogunud poliitikul võrreldes noore liikmega eelis sobiv komisjon valida, kuna on pikema ajaperioodi vältel panustanud rohkem partei töösse ning arengusse ja samal ajal suutnud muutuda autoriteetsemaks, mis annab eelise ka valida varem komisjoni (Seeder, 2025).

Tervikuna saab nentida, et Eestis ei ole saadiku komisjoni määramisel oluline vanus. Sellest olulisemaks peetakse poliitiku kogemust, nähtavust ning ka fraktsioonisisest tasakaalu. Seetõttu ei saa seda võtta otsese tõrjumisena mõne kriteeriumi alusel, mida inimene ei saa muuta, vaid struktuurse probleeminähtena. See omakorda kinnitab töö teesi, mille põhjal noorte poliitiline alaesindatus ei väljendu ainult numbrilises vähemuses, vaid ka võimalustes osaleda poliitiliste otsuste kujundamises.

6.2 Noorte kaasatus erakonnas

6.2.1 Noorpoliitikute esindatus valimisnimekirjades

Stockemeri ja Anlari väitele noorte paigutamisele proportsionaalsetel valimistel nimekirjades tahapoole ja kohatäitena kasutamisele lähenesid erakondade juhtpoliitikud erinevalt. Ühest küljest nenditakse, et inimese vanus ei tohiks olla automaatne eelis nimekirja etteotsa pääsemaks, teisalt aga on noortel keerulisem nähtavale kohale pääseda.

Priit Lomp arvab, et vanuseline mitmekesisus on oluline, aga noorte valimisnimekirjas kunstlikult ettepoole tõstmine ei ole õigustatud, kuna erakond peab arvestama ka teiste ühiskonnagruppidega, kes väärivad oma kandidaati nimekirja eesotsas. Lomp nendib, et noorteorganisatsioonil on soov näidata enda ühenduse potentsiaali, mida saab teha näiteks sellega, et üks kandidaat pääseb üleriigilises valimisnimekirjas esikümnesse (Lomp, 2025). Sotsiaaldemokraatide esindaja öeldu näitab, et erakonnad mõtlevad nimekirjade mitmekesisuse peale, kuid lisaks noortele on hulganisti ühiskonnagruppe, kes peavad olema võrdselt esindatud.

Seeder rõhutab, et noortele nimekirjas kohtade andmine peab olema välja teenitud. Poliitiku hinnangul olid viimastel valimistel Isamaa nimekirjas kandideerinud mõlema noore positsioonid õigustatud ning mingil määral alahinnatud (Seeder, 2025). Seeder toob välja paremkonservatiivsete erakondade probleemi noorte kaasamisel, kuna tema hinnangul on noored ideoloogilisel skaalal pigem vasakpoolsemad ja liberaalsemad (Seeder, 2025). Seda arvamust ilmestab ka fakt, et viimastel valimistel oli Isamaa erakonnal valimisnimekirjas kaks kuni 30-aastast poliitikut, mida on kordades vähem kui liberaalsetel parteidel. Samas on erandiks samuti paremkonservatiivse erakonnana defineeritav EKRE, kelle nimekirjas kandideeris kaheksa noort, mis on enam-vähem sama suur arv, kui enamus liberaalsetel parteidel.

Rain Epler toetab samuti seisukohta, et positsioon nimekirjas sõltub panusest erakonda ning parteisisestest aktiivsusest. Epler toob välja, et EKREs on valimisringkondade nimekirjad määratud sisevalimiste kaudu, kus kõik kandidaadid järjestatakse demokraatlikul teel (Epler, 2025).

Daniel Kõiv ei nõustu, et vanus määraks valimisnimekirja positsiooni. Kõiv toob esile, et nimekirjas võiks olla noori 20% kandidaatidest, kuid inimese vanus ei saa olla eraldiseisev väärtus. Sellest olulisemaks peab ta eelkõige kandidaatide kvaliteeti ja tövõimet, mis

peegeldub inimese valimispotentsiaalis ja valmisolekus parteitööd teha. Suurem kvaliteet aitab noortel näiteks saada parlamenti ka asendusliikmena või kompensatsioonimandaadi abil (Kõiv, 2025).

Sarnaselt teiste partei juhtliikmetega leiab ka Vadim Belobrovstsev, et vanus ei anna noorpoliitikutele kohta nimekirja tipus. Noorte kahjuks mängib tema sõnul fakt, et esmakordselt kandideerivate poliitikute hääletasaak on sageli tagasihoidlik, mis mõjutab suuresti nimekirjade järjestust. Siiski ei ole erakonnad noorte suhtes vaenulikult meelestatud, vaid pigem eelistatakse nimekirjas kindlatele positsioonidele hääletemagneteid, kel on suurem toetajaskond ja poliitiline tuntus (Belobrovstsev, 2025).

6.2.2 Erakonna noortekogu

Erakondade noorteühendusi näevad parteide juhtpoliitikud olulise järelkasvuallikana, aga nende sisu ja tegevus on erakonniti erinev. Mitmed intervjuueeritavad leiavad, et kõik noored on ühendustesse oodatud, aga selle ühenduse mõju sõltub noorte endi initsiatiivist ja erakonna valmisolekust neid toetada.

Eesti 200 esindaja Daniel Kõiv rõhutab sarnaselt Aleksei Jašinile, et noorteühendus ei tohiks olla värbamisorgan, mille liikmed tegelevad ainult pastakate jagamisega, vaid kogukond samu väärtusi jagavatele noortele, kus toimuvad eri ühistegevused ja arutelud ning ka lõbuüritused. Kõivu hinnangul on oluline toetada noorte algatusi, mitte suruda peale vanema generatsiooni agendat (Kõiv, 2025).

Vadim Belobrovstsev peab noortekogu arendamist erakonna jaoks strateegiliselt oluliseks ning toob välja, et pärast suure osa juhatuse vahetumist 2023. aastal võeti see eriti fookusesse. Tema sõnul on noored parteisse oodatud ning soovi korral pakutakse neile abi ning erinevaid kontakte. Siiski peab ka noorteühenduses vaeva nägema, kui noorel on soov osaleda poliitikas, sest määravaks saab isiku nähtavus ja tööpanus (Belobrovstsev, 2025).

Samuti leiab ka Rain Epler, et noorte esiletõstmist ei takistab ka noorte passiivsus. Epler nendib, et noortekogud ei tohiks olla kohad, kus korraldatakse tasuta pidusid ning jagatakse süüa-juua, vaid organisatsioon peaks toetuma väärtustele (Epler, 2025). Epleri hinnangule ei tohiks noorteühendus olla partei poolt juhitud ning liigselt toetatud, vaid pigem autonoomne ja noorte endi initsiatiiv (Epler, 2025).

Sotsiaaldemokraatide esindaja hinnangul on oluline tasakaal. Lomp tõdeb, et erakonna toetust noorteühendusele tuleks suurendada, kuid partei peab silmas pidama ka teisi ühendusi

(seeniorite kogu, naiste ühendus). Lomp toob välja, et süvendatud toetamise asemel tuleks noori hoopis rohkem erakonna tegemistesse kaasata ja seeläbi anda neile rohkem vastutust (Lomp, 2025). Väga sarnasel arvamusel on ka Helir-Valdor Seeder, kes leiab, et lisaks noorteühenduse toetamisele on väga oluline kaasata noori kohalikes omavalitustes. Seeläbi saavad noored praktilist väljundit ning kasutada seda võimalust kasvulavana (Seeder, 2025).

Kokkuvõtvalt saab väita, et erakondade juhtliikmete hinnangul on noortekogud vajalikud. Siiski tõdevad poliitikud, et noored peavad ühenduses ka ise vaeva nägema ning näitama initsiatiivi, ehk ei tohiks olla erakonna poolt liigselt juhitud. Samuti leiti, et noori ei saa eelistada teistele inimgruppidele, ehk kõigi vahel peab olema erakonnas võrdsus.

6.3 Noorpoliitikute roll ühiskonnas ja noorte poliitiline huvi

6.3.1 Noorpoliitikute usaldus ühiskonnas

Intervjueeritud partei juhtliikmetelt sai uuritud ka noorpoliitikutesse suhtumise kohta ühiskonnas ning poliitikas. Noortes nähakse ühest küljest värskust ja potentsiaali, kuid teisalt on palju skeptilisust, mille põhjusteks on ühiskondlikud hoiakud ja poliitiline kultuur.

Vadim Belobrovtsev kirjeldab, et osa valijaid peab noorte esindatust väga oluliseks ning on valmis andma oma hääle suurendamiseks poliitikas värsket verd. Belobrovtsev toob välja olukorrad tänavakampaaniast, kus mitmed inimesed on tulnud noorte kandidaatide juurde ja avaldanud toetust (Belobrovtsev, 2025). Samas on Belobrovtsevi hinnangul valijate seas levinud ka arvamus, et noor poliitik on poliitbroiler, kes pole päevagi reaalselt tööd teinud ning kel kogemused puuduvad (Belobrovtsev, 2025). Sama murekoha toob välja ka Daniel Kõiv, kes nendib, et ühiskonnas on tänaseni skeptilisus noorpoliitikute suhtes ning enamuse inimeste hinnangul on keskmine poliitik neljakümnendates ja hea haridusega (Kõiv, 2025).

Priit Lomp usub, et tänapäeva poliitilisel maastikul võib suures plaanis nii olla, et rahvas suhtub noor poliitikusse erinevalt. Siiski toob ta välja, et rahva suhtumist aitab parandada noore poliitiku kindlad seisukohad ja enesekindel hoiak, mis aitavad kuvandit muuta (Lomp, 2025). Ajaloolise aspektina toob Helir-Valdor Seeder välja, et ühiskonna suhtumine noorpoliitikutesse on ajaga muutunud. Üheksakümnendatel oli kogu rahva fookus aruteludel, mis olid seotud taasiseisvunud riigi ülesehitamisega. Selle tulemusel jäid toona soolised ja vanuselised erinevused tahaplaanile, mis on hiljem ajapikku esile tõusnud (Seeder, 2025). Nendest intervjuudest saab järeldada seda, et ühiskondlik hoiak võib vähendada noorte usaldusväarsust, sõltumata noorpoliitiku võimekusest.

Rain Epler leiab, et noortesse suhtumine on üsna sama nii poliitikas ja erasektoris, kus edu määravad tulemused ja inimese nähtavus, mitte vanus. Epler toob välja psühholoogilise aspekti, mis noorte suhtumist ja rahva arvamust neisse mõjutab. Kuigi noorpoliitikud võivad poliitikasse esialgu siseneda pikaajalise visiooniga, võib parlamenditöö ja selle valimistsüklike loogika õpetada kiiresti poliitilise kultuuri mängureegleid. See võib noorte idealistlikku motivatsiooni vähendada ja muuta selle kiiresti karjääristrateegiaks (Epler, 2025).

Kokkuvõtvalt tundub, et ühiskonnas on suhtumine noorpoliitikutesse jagunenud kaheks: osad toetavad noori ja soovivad neile anda võimaluse ning teised peavad neid poliitbroileriteks. Otsest diskrimineerimist intervjuudest välja ei tulnud, kuid peamise ootusena toodi välja siiski vajadus noorel ennast tõestada ja ammutada kogemusi, mis muudab ka kogenud kolleegide ja rahva suhtumist. Seeläbi saab nõustuda töö keskse teesiga, et noorte alaesindatus on sügavamalt seotud poliitilise kultuuri ja ühiskonna ootustega, mitte ei väljendu ainult arvudes.

6.3.2 Erakondade juhtpoliitikute arvamus noorte poliitilise huvi kohta

Noorte huvi ja motivatsioon osaleda poliitikas on erakondade juhtpoliitikute sõnul keeruline ja mitmekülgne teema. Enamus parteide esindajad nendivad, et noorte seas on huvi väiksem võrreldes varasema ajaga. Peamiste põhjustena peetakse suuremaid võimalusi tänapäeva ühiskonnas ja poliitika vähest atraktiivsust.

Helir-Valdor Seeder tõdeb, et noorte huvi on tunduvalt madalam kui kolmkümmend aastat tagasi. Siiski ei too Seeder põhjustena välja midagi drastilist, miks noored vähem huvituvad poliitikast, vaid tema sõnutsi on noortel tänapäeval lihtsalt võimalusi ja valdkondi rohkem, kus ennast teostada (Seeder, 2025). Samal arvamusel Seedriga on Rain Epler, kelle hinnangul ei pruugi poliitika tunduda noortele atraktiivse valdkonnana võrreldes näiteks ettevõtluse või millegi muuga. Üheks põhjuseks on pidev mediakriitika, mida poliitik peab taluma ning see võib noorte jaoks muuta ülejäänud valdkonnad atraktiivsemaks (Epler, 2025). Lahendusena huvi suurendamiseks toob Seeder välja praktilise väljundi, ehk tema hinnangul tuleks noori rohkem kaasata kohalikul tasandil, et nad saaksid omandada kogemusi ja järk-järgult rohkem vastutada (Seeder, 2025).

Huvi vähesuse põhjusena toob Vadim Belobrovtsev välja tõsiasja, et see on loomulik osa inimese eluteel. Nooremas eas peetakse Belobrovtsevi hinnangul prioriteetideks isiklikku arengut, töökoha leidmist ja sotsiaalseid suhteid, mitte aktiivset huvi või osalust poliitikas. Keskerakonna esindaja märgib, et paljud noored ei tunne poliitika vastu siirast huvi enne, kui nad on ise kogenud probleeme eri ühiskondlikes valdkondades, nagu näiteks tervishoiu- või

haridussektoris, pärast mida nähakse rohkem vajadust poliitilistes protsessides kaasa rääkida (Belobrovstsev, 2025).

Erinevalt teistest ei nõustu Daniel Kõiv Stockemeri väitega noorte vähesest huvist ja toob esile, et laiem probleem on see, kuidas kõnetada enamus noori, kes ei ole poliitiliselt aktiivsed ning ei osale erinevates ühingutes. Kõiv tõdeb, et noortel on olemas tugevad poliitilised eelistused näiteks isikuvabaduste ja kliimapoliitika küsimustes, kuid huvi realiseerumine poliitikas on peamiselt osaluse taga (Kõiv, 2025). Lahendusena toob Kõiv välja valimis- ning kandideerimise langetamise, et tuua noortele arusaama, et nad on osa poliitikast ja laiemalt ühiskonnast. Teise meetmena toob Kõiv sarnaselt Seedrile välja noorte volikogudele suuremate õiguste andmise, millega nad saavad õiguse tõstatada volikogus olulisi teemasid (Kõiv, 2025).

Rain Epler usub, et poliitilist huvi ei tohiks noortes suurendada forsseeritult, kuna millegi peale surumine võib tuua täiesti vastupidise efekti ja noori veelgi poliitikast distantseerida (Epler, 2025). Samaga nõustub ka Priit Lomp, kelle hinnangul loob see piitsa ja päräniku efekti, millega muutub poliitika noortele eriti vastumeelseks (Lomp, 2025). Epler nendib, et poliitilist huvi võib vähendada ka fakt, et poliitikas osaledes on pidev meediakriitika paratamatu, mistõttu tunduvad teised võimalused ennast teostada noorte jaoks vastuvõetavamad (Epler, 2025).

Tervikuna näib, et enamus poliitikute hinnangul ei ole noorte poliitiline huvi kadunud, kuid on ajaga siiski vähenenud. Siiski ei tohiks huvi suurendada kohustuslikus korras, kuna see tooks kaasa veelgi suurema distantseerumise. Pigem tuleks poliitikute meelest luua noortele praktilisi võimalusi poliitikas osalemiseks. See järeldus toetab töö keskset mõtet, mille hinnangul ei ole noorte alaesindatus pelgalt huvipuuduse tulemus, vaid ka mõjutatud toetava poliitilise keskkonna vähesusest.

6.4 Erakonna juhtpoliitikute järeldused

Intervjuudest erakondade juhtpoliitikutega selgus sarnaselt vestlustele noorpoliitikutega, et Eesti demokraatia on jõudnud küpsusfaasi, mis on muutnud süsteemi stabiilsemaks ja suletumaks. Kui kolmkümmend aastat tagasi oli ühiskond avatud muutustele ja uutele ideedele, siis tänaseks eelistavad erakonnad pigem poliitikuid, kes on tuntud ja varem hääli toonud. See toob kaasa endaga olukorra, kus noortel on raske pääseda valimisnimekirjas nähtavatele positsioonidele.

Teiseks selgus, et parteid hindavad valimisnimekirjade moodustamisel vanusest rohkem kandidaadi panust erakonda ning eelistavad nimekirja etteotsa pigem tuntud kandidaate. Lisaks kujundavad nimekirjade järjestust mõnes erakonnas ka sisevalimised, milles mängib peamist rolli poliitiku parteisisene tuntus, mille abil on paremat positsiooni võimalik saada. Ühe erakonna juhtpoliitik tõi välja, et noorte kvantiteedist on olulisem kvaliteet, mille abil on võimalik rohkem noori esinduskogudesse saada.

Intervjuud näitasid, et erakondade juhtliikmete hinnangul komisjonide töös diskrimineerimist ei toimu. Komisjonidesse pääsemine sõltub fraktsioonisisestest kokkulepetest ja poliitikute varasematest kogemustest, mitte otseselt poliitiku vanusest. Siiski toodi välja, et noorel poliitikul võib olla natuke raskem nõuda pääsu kindlasse komisjoni ning samuti võib suuremas fraktsioonis uus poliitik jääda varju.

Sarnaselt noortele selgus ka erakondade juhtliikmetega läbiviidud intervjuudest, et poliitiliste otsuste lühiajalisus ei ole tingitud ainult poliitikute vanusest või vanuselisest vahest, vaid suuremat rolli mängib valimissüsteemi tsüklilisus ja valijate ootused. Erakonnad ja juba valitud poliitikud soovivad suurendada enda valituks osutumise tõenäosust ka järgmistel valimistel, mistõttu keskendutakse teemadele, mille tulemused ja mõju on nähtavad võimalikult kiiresti. Veel mõjutavad otsuste pikkust poliitikute väärtushinnangud, mistõttu võivad otsused erineva ka maailmavaateliselt.

Vestlustest kerkis esile ühiskondlik usaldusdefitsiit. Noori nähakse tihti idealistide või poliitbroileritena, kel on vähene elukogemus. Selline suhtumine ei mõju hästi nende usaldusväärsele ja loob olukorra, kus noorpoliitik peab ennast tõestama. Kuigi otsest vanuselise diskrimineerimise juhtumit intervjuudest ei leidu, selgus, et ootus kogemuste suhtes seab noored keerulisse situatsiooni.

Lõpuks näitasid intervjuud, et noorte poliitiline huvi ei ole kadunud, kuid on osade poliitikute hinnangul märksa vähenenud. Madalat huvi peetakse noore inimese eluteel loomulikuks, kuna sel perioodil on muid tegureid, millele tähelepanu pööratakse. Samuti on võrreldes kolmekümne aasta taguse ajaga tunduvalt rohkem valdkondi, millega noored saavad tegeleda, mistõttu on paljude noorte fookus mujal. Lahendusena ei peeta sobivaks kohustuslikku poliitilist õpet, kuna see võib anda vastupidise efekti, vaid hoopis praktiliste väljundite suurendamist ja valimis- ning kandideerimise langetamist, mille abil suureneks ka huvi.

Kokkuvõte

Töö eesmärk oli uurida, millised on põhjused, mis vähendavad noorte esindatust Riigikogus ning kuidas suurendada noorte huvi ja kaasatust poliitikas. Selleks viidi läbi intervjuud kolme noorpoliitiku ja viie erakonna juhtpoliitikutega. Töö keskseks teesiks oli, et noorte alaesindatus ei tulene mitte huvipuudusest, vaid poliitilise süsteemi iseärasustest, mis loovad noorte osalusele takistusi. Analüüs keskendus poliitikute vaadete võrdlusele, et näha, kuidas mõlemad eri grupid mõtestavad noorte rolli poliitikas.

Intervjuud tõid välja, et üks peamisi alaesindatuse põhjuseid on Eesti demokraatlik areng ja institutsionaalne küpsemine. Pärast taasiseseisvumist oli ühiskond avatud muutustele ning vajadus uute inimeste järele suurem, mistõttu oli poliitikasse sisenemine noortele märksa kergem. Tänapäevaks soosib süsteem pigem kogemust ja stabiilsust, mida on rohkem tuntud kandidaatidel. Erakondade valimisstrateegiad keskenduvad hääldemagnetitele, et vähendada riske ning maksimeerida hääli. Sel põhjusel satuvad noored sageli nimekirjades tahapoole, kuna üldjuhul on nad vähem tuntud ja seega riskantsemad. Nii erakondade juhtpoliitikud kui ka noored tõdesid, et positsioon nimekirjas ei sõltu ainult vanusest, vaid ka kandidaadi tuntuusest ja varasemast erakonnasisesest panusest. Samas joonistus välja vaadete erinevus, kus mõni noor tajub erakondlikus kultuuris klaaslae efekti ning juhtpoliitikud seevastu näevad vajadust noorte enda initsiatiivi järele.

Intervjuudest selgus, et komisjonides osalemisel ei ole otseselt vanuselist diskrimineerimist, kuid uutel saadikutel võib olla raskem ennast suurtes fraktsioonides esile tõsta ja endale sobivat komisjoni nõuda. Üheselt leidsid nii noorpoliitikud kui erakondade juhtpoliitikud, et komisjonide juhtpositsioonidele pääsemisel soosib parlamendi kultuur kogemust, mida noortel saadikutel võib olla vähem, mistõttu leidis kinnitust fakt, et komisjoni esimehe positsioon on tihti noortele kättesaamatu.

Suur osa erakondade juhtpoliitikutest ja noortest leidsid, et noorte alaesindatuse tulemusel uuringutes leitud otsuste lühiajalisus ei ole Eesti poliitilises kultuuris tingitud ainult vanusest, vaid väga palju ka valimistsüklitest ja valijate ootustest, mis mõjutavad poliitikuid keskenduma teemadele, mille tulemused on koheselt nähtavad. Siiski leidsid mõned noored, et lühiajalisus on tingitud ka põlvkondade erinevustest ja kogemustest, mistõttu osad teemad võivad olla vanematele poliitikutele ebaatraktiivsed.

Üks töös esile kerkinud probleem on ühiskondlik usaldus noorpoliitikute vastu. Selgus, et ajaga on soolised ja vanuselised erinevused kerkinud rohkem nähtavale ning suhtumine on jagunenud kahte leeri. Osa ühiskonnast peab noorpoliitikuid vajalikuks ja on valmis neid toetama ning teised on arvamusel, et noored on poliitbroilerid, kel puudub kogemus. Mõne erakonna juhtpoliitiku intervjuus kõlas arvamus, et rahva hinnangul on keskmine poliitik neljakümnendates ja suurte kogemustega, mistõttu peavad noored ennast palju tõestama, et rahva arvamus muutuks.

Mitmed poliitikud märkisid noorte huvi vähenemist, kuid leiti et see huvi ei ole lõplikult kadunud. Paljud tõid esile probleemiallikana praktiliste võimaluste puudumise, samas kui mõne juhtpoliitiku hinnangul on põhjuseks ka poliitika ebaatraktiivsus ja noore inimese eluetappide iseloom. Üsna mitmed poliitikud jõudsid arvamusele, et noortes ei tohi poliitilist huvi forsseeritult kasvatada, mis viiks vastupidise lahenduseni ning noored kaugeneks veelgi. Lahendusena näevad poliitikud peamiselt praktiliste osalusvõimaluste loomist ning kohaliku tasandi kaasamist. Mõne noore hinnangul võiks ühe meetmena kaaluda valimis- ja kandideerimise langetamist, kuid selles küsimuses tõid teised poliitikud välja ka vastuargumente.

Kokkuvõttes kinnitavad töö tulemused keskset teesi, ehk noorte alaesindatus Riigikogus ning Eesti poliitikas ei ole ainult noorte huvipuuduse tagajärg vaid on seotud ka struktuursete ja ühiskondlike takistustega, mis pidurdavad osalust. Mõlemad grupid tunnetavad süsteemseid tõkkeid, kuid erinevused ilmneseid põhjendustes ja selles, milliseid lahendusi parimaks peetakse. Kokkuvõtvalt tuleks noorte esindatuse suurendamiseks muuta hoiakuid ühiskonnas ja parteides, läbi mille muutuksid noorpoliitikud ühiskonnas rohkem usaldusväärsemaks ja erakondade jaoks atraktiivsemaks variandiks. Huvi suurendamiseks võiks noortele pakkuda rohkem praktilisi võimalusi osaleda poliitikas, läbi mille kasvaks noorpoliitikute hulk ja noorte poliitiline huvi.

Kasutatud kirjandus

Aksen, M., Kiisel, M., Saarsen, K., Koppel, H., Jaanits, J., Tammsaar, H., Rajaveer, L., Narusson, D., Trumm, E. (2017-2018). Noorte osalemine otsustusprotsessides. Tartu: Tartu Ülikool, 1-107.

Allaste, A.-A. (2021). Mis on noorte osalus ja kuidas seda mõjutada. 1-4.

Belobrovstsev, V. (2025). *Autori intervjuu*. Tallinn, 22. aprill.

Boynton, D., Vasileva-Blazev, M. (2023). Half of the world's population is under 30- but they have little say over the decisions that shape their future. It's time for young to be seen and heard in the halls of power. *Fortune*, 25. 01. 2023. Kasutatud 15.04.2025. <https://fortune.com/europe/2023/01/25/world-population-little-say-decisions-future-young-people-seen-and-heard-halls-of-power-boynton-vasileva-blazev/>

Epler, R. (2025). *Autori intervjuu*. Tallinn, 22. aprill.

Inter-Parliamentary Unioni kodulehekülg. (2025). Kasutatud 02.04.2025, <https://www.ipu.org/>

Jašin, A. (2025). *Autori intervjuu*. Tallinn, 27. märts.

Kase, K. S. (2025). *Autori intervjuu*. Tallinn, 25. märts.

Kõiv, D. (2025). *Autori intervjuu*. Tartu, 4. märts.

Lahe, H. (2025). *Autori intervjuu*. Tartu, 26. veebruar.

Levy, B., Akiva, T. (2019). Motivating Political Participation Among Youth: An Analysis of Factors Related to Adolescents' Political Engagement. *Educational Theory and Practice Faculty Scholarship*, 31, 1-38.

Lomp, P. (2025). *Autori intervjuu*. Tartu, 21. veebruar.

McClellan, C. T., Ono, Y. (2024). Too Young to Run? Voter Evaluations of the Age of Candidates. *Political Behavior*, 46, 2333-2355.

Olev, A., Alumäe, T. (2022). Estonian Speech Recognition and Transcription Editing Service. *Baltic J. Modern Computing*, 10(3), 409-421.

Riigikogu kodulehekülg. (2025). Kasutatud 25.04.2025, <https://www.riigikogu.ee/>

Riigikogu VII, VIII ja IX koosseis: Statistikat ja kommentaare. (2004). *Riigikogu Kantselei*. Tallinn. Kasutatud 27.02.2025, https://www.riigikogu.ee/wpcms/wp-content/uploads/2014/11/VII_VIII_IXstatistikakogumik.pdf

Seeder, H-V. (2025). *Autori intervjuu*. Viljandi, 14.veebbruar.

Statistikaameti kodulehekül. (2025). Kasutatud 05.05.2025, <https://www.stat.ee/>

Stockemer, D., Anlar, B. (2024). The Political Representation of Young Adults: Explaining youth's underrepresentation in parties, candidacies and parliaments. *Electoral Studies*, 90, 1-4.

Stockemer, D., Sundström, A. (2022). Introducing the worldwide age representation in parliaments (WARP) data set. *Social Science Quarterly*, 103(7), 1765-1774.

Stockemer, D., Sundström, A. (2024). „Do young legislators face age-based discrimination in parliament? Views from young MPs across the globe“. *Journal of Youth Studies*, 1-18.

Vabariigi Valimiskomisjoni kodulehekül. (2025). Kasutatud 13.05.2025, <https://www.valimised.ee/et>

Youth participation in national parliaments: 2023. (2023). *Inter-Parliamentary Union*, 38-60.

Lisad

Lisa 1. Intervjuude nimekiri

1. Helir-Valdor Seeder (14.02.2025)
2. Priit Lomp (21.02.2025)
3. Hanah Lahe (26.02.2025)
4. Daniel Kõiv (04.03.2025)
5. Karl Sander Kase (25.03.2025)
6. Aleksei Jašin (27.03.2025)
7. Vadim Belobrovtsev (22.04.2025)
8. Rain Epler (22.04.2025)

Lisa 2. Intervjuu kava

1. Millal mõistsite, et teil on soov osaleda poliitikas ning millised olid esimesed sammud poliitilise karjääri alguses?
2. Kui palju olete tundnud seda, et vanemad ning kogenumad kolleegid ei pööra Teile ning Teie ideedele tähelepanu?
3. Kas Teie hinnangul koheldakse noort poliitikut rahva poolt kuidagi teisiti kui Teie kogenuimaid kolleege?
4. Stockemeri, Kurzi jt uuringut noorte alaesindatuse teemadel on välja toonud järelduse, et esiteks paljudel noortel pole huvi poliitika vastu ning seetõttu puuduvad ka poliitilised ambitsioonid. Kas Teie hinnangul peaks seda huvi kuidagimoodi noortes suurendama (nt Mudel-Eesti üritused, Kersti Kaljulaidi demokraatia akadeemia)?
5. Samuti on uuringud välja toodud, et osadel noortel, kel on huvi või ambitsioonid, pole ajalisi ja/või finantsilisi ressursse, et poliitikas osaleda. Kuidas neid saaks aidata?
6. Eesti näitel on välja toodud, et alates X koosseisust on noorte esindatus vähenenud (9 protsendilt ligikaudu 4 protsendile). Kuidas saaks Teie hinnangul noorte esindatust suurendada?
7. Stockemer on jõudnud ka järelduseni, et alaesindatus viib esinduskogudes lühiajalisemate otsusteni, kuna vanematel saadikutel pole huvi välja töötada pikaajalsemaid strateegiaid. Kas Teie hinnangul saab sama järelduse üle kanda ka Eesti poliitikasse?
8. Stockemeri uuringutest selgub, et noorte alaesindatus on ka parteide tegevuse tagajärg, mis väljendub selles, et noored võidakse jätta unarusse ning kandideerimisel pakutakse neile vähe toetust ja juurdepääsu vajalikele suhtlusringkondadele. Kui palju olete oma poliitilisel teekonnal ja valimistel kandideerides saanud tuge oma erakonnalt? Kas olete tundnud, et see toetus on erinenud kuidagi teistele poliitikutele pakutavast?
9. Stockemer toob ka välja, et noori paigutatakse proportsionaalsetel valimistel nimekirjades tahapoole ja kasutatakse „kohatäitena“. Kas selline väide peab paika ka teie erakonnas või ei sõltu valimisnimekirja koostamisest?
10. Mida saaksid erakonnad Teie hinnangul teha, et suurendada noorte osakaalu valimistel ning seeläbi ka esinduskogudes?

Lisa 3. Intervjuude koodipuu

Poliitiku roll ja poliitikusse suhtumine

1. Isiku poliitiline huvi
2. Teiste poliitikute ja rahva suhtumine

Noorte poliitiline huvi ja alaesindatus parlamendis

3. Noorte poliitiline huvi
4. Noorte poliitiline osalus
5. Tõrked poliitikas osalemisel
6. Noorte alaesindatus parlamendis
7. Otsused Riigikogus

Erakondade tegevus noorte suunal

8. Noorte positsioon valimisnimekirjas
9. Erakondade toetus noortele

Lihtlitsents

Mina, Romek-Andreas Reigo, (isikukood: 50205182745) annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose „Noorte alaesindatus Riigikogus“ (*“Youth’ underrepresentation in Riigikogu“*), mille juhendaja on Heiko Pääbo,

- Reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace’is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
- üldsusele kättesaadavaks tegemiseks ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace’i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
- olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile;
- kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.